MEZOPOTAMYA KİTAPLIĞI

TAVASİN

"ENEL HAK"

Hallac-ı Mansur

Çeviren
YAŞAR GÜNENÇ

aba

3. BASIM

Tasavvufun baş kişilerinden olan Hallac-ı Mansur, 9. yüzyıldan günümüze kadar gelen zaman içerisinde izleri silinemeyen bir düşünce adamıdır, İnsanın "Tanrılaşması" (Enel Hak) fikrini ortaya koyması, bunu kişiliğinde özdeşletirme sonucu hayatıyla ödeyen Mansur, kendinden sonra gelen tasavufçuları da büyük ölçüde etkilemiştir. TAVASİN onun zindanda yazdığı eserlerinden biri, aynı zamanda günümüze ulaşan tek eseridir. Elinizdeki basıma Hallac'ın "Vasiyetnamesi" ile aynı düşünce etrefında toplanan Yezidilerin kutsal kitapları Mushafa Reş, Kitabu-l Cilve ve tasavufun batıya yansıyan biçimi olan Katar Metinlerinden örnekler de kitabın sonuna eklenmiştir. Mezopotamya Kitaplığı Dizisinde sunduğumuz TAVASİN'in birçok bakımdan özel bir yere sahiptir kuşkusuz.

ISBN 975-386-026-9
9 789753 860260

yaba

YABA YAYINLARI : 60
Bilim - Kültür Dizisi
Tarih / Mezopotamya Kitaplığı: 4

ISBN 975 - 386 - 026 - 9

1.Basım, Haziran 1995
2.Basım, Ocak 2001

• 3.Basım, Ağustos 2002
• Vasiyetnameyi Arapçadan Çev.: Selim Atay
• Editör: Aydın Doğan
• Kapak düzeni:D.Piranlı
• Dizgi: Hasan Karagöz
• Basım, cilt: Engin Matbaası

YABA YAYINLARI
Galipdede Cad. 67/1,
80050 Tünel - Beyoğlu /İSTANBUL
Tel/Faks: (0 212) **293 36 06**
e-posta: yabayayinlari@hotmail.com

Hallac-ı Mansur

TAVASIN

«Ene'l-Hak (:Ben Tanrıyım)»

Çeviren
YAŞAR GÜNENÇ

3. Basım

yaba
İSTANBUL

İÇİNDEKİLER

Çevirmenin önsözü: Mansur'un
Tanrılaşma ve Şeytanlaşma Serüveni.. 8

TAVASİN

1 - Peygamberlik Işığı Üzerine Ta-Sin,..... 15
2 - Kavrayış Üzerine Ta-Sin ,..... 20
3 - Arınmışlık Üzerine Ta-Sin,..... 23
4 - Daire Üzerine Ta-Sin,..... 27
5 - Nokta Üzerine Ta-Sin,..... 30
6 - Sonsuz Zamanın Öncesi
ve Çift Anlamlılık Üzerine Ta-Sin,..... 38
7 - Tanrısal İrade Üzerine Ta-Sin ,..... 47
8 - Tekliğin Duyurulması Üzerine Ta-Sin,..... 49
9 - Tevhidde Kendine Dönük
Bilinçler Üzerine Ta-Sin,..... 52
10 - Biçimlerden Kopma Üzerine Ta-Sin,..... 55
11 - Gizem Bahçesi,..... 60

EK:

· Hallac-ı Mansur'un Vasiyeti,..... 67
• Yezidi'lerin Kutsal Kitapları
ve Şeyh Hâdî'nin İlahisi
(John S. Guest),..... 71
• Kitab'ül Cilve 75
• Mushaf a Reş 81
• Şeyh Hâdî'nin İlahisi,..... 85

KATAR METİNLERİ

Yaşar Günenç,,.....89

• MARC de SMEDT (Ruh Ekmeği),.....92
• PATER NOSTER,(Babamız)..... 93
• KATAR ŞİİRLERİ(Denis SAURAT)..... 94
• Kaybolacak Olsaydın,.....97
• WILLIAM BLAKE (Kaplan),..... 104
+Hallac-ı Mansur'un Eserleri,..... 107

Tablo: Jean Piêrre Alaux

MANSUR'UN TANRILAŞMA VE ŞEYTANLAŞMA SERÜVENİ

Eb u'l Muğis el-Hüseyin bin Mansur el-Hallac, 857 yılında İran'ın Tur kasabasında doğdu. Dedesinin, Zerdüşt dininden olduğu söylenir. Tasavvuf eğitimi gördükten sonra Huzistan'da, Tanrıyla birleşme yolunu öğretmek amacıyla konuşmalar yapan Mansur, birçok yandaş topladı ama o kadar da düşman edindi. Kendisini yalancılıkla suçlamaları ve halkı kışkırtmaları yüzünden, Horasan'a gitti; orada beş yıl kalıp görüşlerini yaydıktan sonra Bağdad'a geldi. Müritlerinden dört yüz kişilik bir kalabalıkla Hacca gitti; Mekke'de onu büyücülükle suçladılar. O zaman, yeniden uzun bir yolculuğa çıktı; Hindistan ve Türkistan'da yıllarca dolaştı; 902 yılında Mekke'ye geldi. Arafat'ta, kendisini herkesin aşağılamasını Tanrı'dan diledi. Bağdat'da «kendi cemaati uğruna lânetlenmiş olarak ölmek» isteğini açıkça dile getirdi: «Ey Müslümanlar, beni Tanrı'dan kurtarınız.», «Tanrı, benim kanımı size helâl etmiştir; beni öldürünüz!» diye çağrıda bulunuyordu.[1] Düşmanları onun idamını istiyorlardı; bu sırada

(1) «Hallac-ı Mansur» (Prof. Dr. A. Schimmel; Çev. Sofi Huri; İstanbul, 1969)

«Enel Hak» (Ben Tanrıyım) dediği söylenir. Müritleri tutuklandı. Kendisi de tutuklanıp dokuz yıl süreyle hapsedildi. «Ta Sin el-Azal» ve «Miraç» adlı yapıtlarını, bu tutukluluk yıllarında yazdı. 922 Yılında ölüm cezasıyla yargılandı. Kendisini astılar, sonra başını kesip bedenini yaktılar ve küllerini minareden Dicle'ye attılar. «Mucizeler göstermek, Tanrı'nın gücünü ele geçirip kötü amaçla kullanmak, Tanrıyla insan arasında aşk bağlantısı kurulabileceğini öne sürmek», ölüm cezasının gerekçeleriydi. Mansur'un idam edilmesi sırasında yandaşları, büyük bir ayaklanma gerçekleştirdiler.

«Bir kere her vücudun vahdet içinde olduğu fikri kabul olununca, mutassavvıf kendini, hem Müslüman, hem kâfir olarak görür(...) 'Ben Tanrıyım' demek, idam cezasını getirdiğinden, Sufizm, darağacını, Hıristiyanların Haç'ı yorumladıkları şekilde tefsir ettiler; yani (başı kesilmeden önce darağacına çekilen Mansur gibi) dar ağacına yükselme, 'semaya huruç etmek'tir.(...) Mansur'un asılması -yahut haça gerilmesi- Asılmış Allah efsanesi gibi çok eski misallere, İsa'nın haça gerilmesine benzer. »[2]

Doğu yazınında ve düşüncesinde, Hallac-ı Mansur'un etkisi büyük oldu. «Hallac'ın gönlüne düşen ateş, benim de yaşamıma düştü» diyen Feridüddin Attar, «Bîsernâme»'de şöyle yazdı:

"Ben Tanrıyım." Mevlana Celalettin Rumi de mansur'dan etkilenmiştir. Yunus Emre, Nesimî, Pir Sultan Abdal, Kaygusuz Abdal Türk yazınında onun izleyicileridir. Kaygusuz Abdal "Budalanâme"sinde şöyle yazar:

(2) Aynı yapıt.

«Muhît-i zevrak menem, Hak menemdür Hak menem
Tamu vü uçmağ menem, cümle mekân bendedir
Evvel ü Âhir menem, Gani vü fakîr menem
Zakir ü mezkûr menem, küfr ü iman bendedir
Cümleye mabud menem, Kâbe menem put menem
Adem'e maksûd menem, işde fulân bendedir.»

Yine «Budalanâme»'de:

«Hâlik'in emri beni kûze-ger balçığı gibi devrânın çarhı üzerine koyup dolab gibi döndürdü... Gâh beni kûze dizdi... Gâh saraylara kerpiç eyledi.. Gâh insan eyledi, gâh hayvan eyledi. Gâh nebat, gâh maden eyledi. Gâh yaprak, gâh toprak eyledi.. Nice bin kerre isimler ve lâkablar urundum. Nice bin kene türlü sûretlerden göründüm.»

Hallac-ı Mansur, bazı konularda, çelişik savlar öne sürmüştür; bazan kamutanrıcılıktan yana (panteizm) çıkar, bazan da yalnız seçkinlerin Tanrıya ulaşabildiğini söyler. Ona göre, Tanrıdan başka varlık olmadığı için, «ben filâncayım» demek, Tanrının karşısına ayrı bir varlık olarak çıkmak amacı taşır ve yanlıştır; bu yüzden, «ben Tanrıyım» demek gerekir.

Mansur'a göre Tanrı, ışık (nur) olarak görünür. Bu inancın kökleri, binlerce yıllık bir tarihe sahiptir. Eski Mısır'da Tot (Yunanlıların deyişiyle Hermes) inancına göre ruhlar, parlak bir ışık kaynağı olan, ölümsüzlük yeri Zuhal yıldızından koparak, ölümlülük yeri dünyaya düşerler. Dünyada sınavdan başarıyla geçen ruh, Zühal'e geri döner.[3]

Yine eski Mısır'da, Ptah inancına göre: «Ptah, var olan her şeyi yaratmıştır. Ondan önce var olmak ya da var olmamak yoktu... O zamanlarda ölüm yoktu... Birisi, kendi kendine hareket ederek nefessiz soluk alıyordu. Başka tarafta

(3) Dünya İnançları Sözlüğü; Orhan Hançerlioğlu (Remzi Kitabevi Yayınları, 1993)

hiçbir şey yaşamıyordu. Başlangıçta karanlıklar, karanlıkları örtüyordu. Boşlukta birisi, var olma durumuna geçerek ışınım gücüyle yaşamaya başladı. Bundan sonra Ptah, yaratma işlemini gerçekleştirmiştir.[4]

Mansur'da Hurufilik inancı da vardır. Harflere kutsallık yükleme, onlardan anlamlar çıkarma demek olan Hurufilik, Pitagoras'çılığa ve Yahudi Kabala'sına dayanmaktadır. Bu anlayışa göre, elif harfi, «Allah» adının ilk harfi olup, Tanrı'nın varlığını simgeler. Tüm harfler ve biçimler gibi elif de, noktanın uzantısı olduğundan, Tanrının ilk belirmesi (madde dünyasında görünmesi) nokta biçimindedir.

Mansur, Tanrı'nın, Muhammed'in bedeninde sonra da kendi bedeninde belirdiğini öne sürer; bu Hıristiyanlığın Tanrı İsa anlayışıdır.

Mansur, Tanrı'nın, Muhammed'in yüreğini nurlandırdığını (yüreğin kutsallığı), yine Muhammed'in ve kendisinin ağzından konuştuğunu (sözün kutsallığı) savlamaktadır. Yüreğin (gönlün) ve dilin (sözün) kutsallığı, Eski Mısırda da kabul edilmiştir:

«Ptah, yaratmak istediği tanrılar ve varlıkları, ilk önce kalbinde tasavvur etmiş ve dille (kelamıyla), arzuladığı şeylerin olmasını sağlamıştır. Böylece Ptah'ın değişik görüntüleri olan tanrılar dünyaya gelmişlerdir... Ptah'la birlikte dilin ve kalbin diğer organlardan üstün olduğu ve insan düşüncesinin merkezinin kalp olduğu, onun tasavvurunu dilin yürürlüğe koyduğu düşüncesi yerleşmiş oldu... Karnak'taki Amon tapınağında Ptolemeler devrinden (M.Ö. 306-168) kalma bir metin, bize Tanrı Ptah'ın, gerçekleşmesi gereken şeyler için 'Ol' deyince hemen gerçekleştiğini iletmektedir. Bu da, Tanrı'nın, kalbiyle tasavvur ettiğini kelamıyla yürürlüğe koydu-

(4) Eski Mısır Kraliyet Tanrısı Ttah; Yrd. Doç. Dr. Mürivet Kurhan (Belleten; Türk Tarih Kurumu, Ağustos 1994)

ğunu göstermektedir.»[5]

Hallac-ı Mansur, Şeytan'ı yüceltir. Ona göre, iyiyi tanımak için, kötüyü bilmek gerekir. Şeytan, insanları bu yönde eğitmektedir. Yezidiler, Mansur'a büyük saygı duyarlar. Yezidilerin bir inancına göre: «Hallac-ı Mansur idam edildiğinde ruhu, bedeninden ayrıldı ve suların üzerinde uçmaya koyuldu. Rastlantı sonucu, kızkardeşi, su almaya geldi; testisini Dicle'nin suyundan doldurdu; erkek kardeşinin bu testiye girdiğini farketmedi; eve döndüğünde susadı ve bu testiden su içti. Böylece Mansur'un ruhu, onun bedenine girdi; önce onun erkek kardeşi iken, şimdi oğlu oldu. Bu olaydan dolayı Yezidiler, ağzı tülbentle kapalı olmadıkça hiçbir dar ağızlı kaba su doldurup bundan içmezler.»[6]

Yezidilerin daha önce Türkçe'ye çevirdiğimiz kutsal kitapları «Mushaf'a Reş» ve «Kitab-ül Cilve» ile «Şeyh Hâdî'nin İlâhisi» konuya açıklık getirmesi açısından, bu kitaba alınmış bulunmaktadır.

Mansur'un Arapça yazmış olduğu Tavasin, Ayşe Abdurrahman tarafından İngilizceye çevrilmiş biçimiyle, Pakistan'ın Lahor kentinde 1978 yılında yayımlanmıştır. Biz bu İngilizce metni Türkçeleştirirken, Mansur'un özel evrenine ilişkin oldukları ve çevrilemeyecekleri gerekçesiyle Arapça asılları İngilizce metinde korunan sözcükleri, bu ilkeye uyarak, çevirmeden, Arapça asıllarıyla bıraktık.

YAŞAR GÜNENÇ

(5) Eski Mısır Kraliyet Tanrısı Ttah (Yrd. Doç. Dr. M. Kurhan)
(6) Six Months In a Syrian Monastery; by Oswald H. Parry, B. A. (London; Horace-Cox, 1895); s.372.

TAVASİN

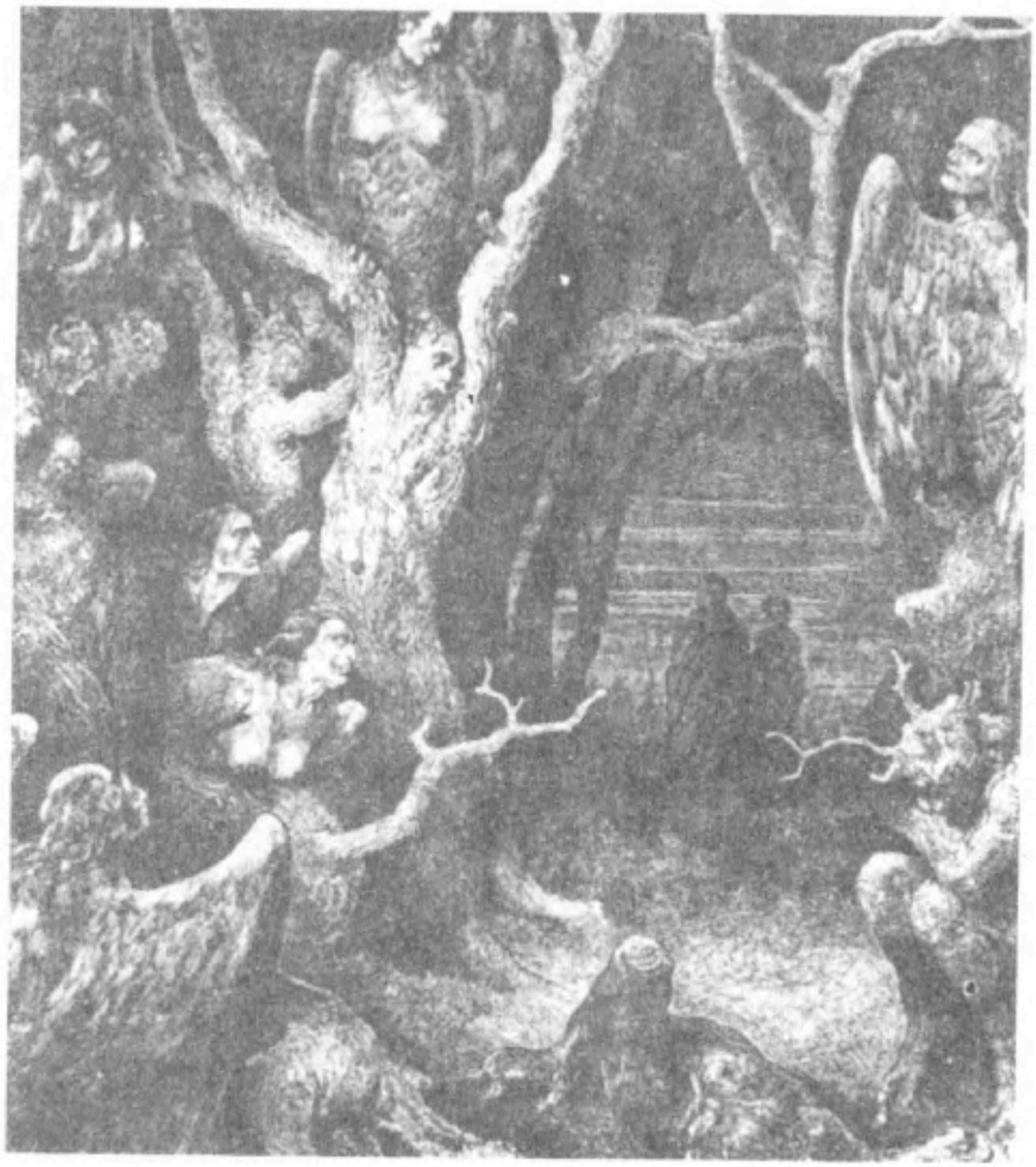

Desen: Gustave Dore

I.

PEYGAMBERLİK IŞIĞI ÜZERİNE

TA-SİN

Bir ışık çıktı, Görünmez'in Nur'undan. Çıktı ve geri dönerek diğer ışıklara egemen oldu. Bir aydı o; diğer ayların içinde ışık saçarak kendini açığa vuran, ayların sultanıydı. Evi, Göğün en yüce katında bir yıldız. Tanrı onu «okumaz yazmaz» diye adlandırdı; çünkü o, soluğunu «h»(1) çıkarmaya adamıştı; Tanrı onu, «kutsanmış» diye adlandırdı. Dualarının görkeminden dolayı; «Mekkeli» diye adlandırdı, kendisinin bulunduğu yerde oturduğundan dolayı.

Tanrı, onun göğsünü genişletti, gücünü arttırdı ve üzerinden kaldırdı «senin sırtına ağır gelen» yükü, ve kendi yetkisini yükledi. Tanrı onun Bedr'ini görünür kıldı, böylece o tüm bir ay olarak Yemame'nin bulutundan sıyrıldı ve güneş olarak Tihame (Mekke)'nin

(1) Soluk alınıp verilirken çıkan «h» sesi, «hak» (tanrı) sözcüğündeki ilk ses.

yan tarafından yükseldi ve ışığını tanrısal bağış kaynağından aldı.

O, kendi içinde gördüğünden başka bir şey bildirmedi, kendi davranışının gösterdiği gerçek dışında bir şeyin örnek alınmasını buyurmadı. Kendisi, Tanrının varlığında bulundu, başkalarını da Tanrı'nın varlığına kavuşturdu. Gördü, gördüğüne benzedi. Yol gösterici bir ışık olarak bırakıldı, böylece rehberliğin sınırlarını belirledi.

Hiç kimse, onun gerçekten neyi simgelediğini anlayamaz, Katıksız Olan'dan başka. Çünkü o, Katıksız Olan'ın varlığını doğruladı ve ona eşlik etti, öyle ki aralarında hiçbir fark kalmadı.

Bilgeler, onun gerçek niteliğine ilişkin bilgileri olduğu halde, kendisini öz olarak tanımlayamadılar. Onun niteliği, ancak Tanrı'nın açıklamayı uygun bulduğu kimseler için açık seçik kılındı. «Kendilerine kitap verdiğimiz kimseler; bunlar o zaman çocuklarını tanıdılar; bunların bir bölümü, bile bile gerçeği gizli tuttular.» (Bakara; 146)

Peygamberlik ışığı, onun ışığından çıktı, onun ışığıysa Giz'in ışığından doğdu. Tüm ışıkların içinde, en parlak, en tanınır olanı, yaratılmamışın en yaratılmamışı olanı, Sonsuz Bağış Sahibinin ışığı.

Onun «h» diye soluk alıp verişi, öbürlerinin soluklarından üstün; onun varlığı, var olmayandan üstün;

onun adı, Kelam'dan üstündür, çünkü daha önce var oldu.

Bu işleve sahip olandan daha gönül okşayıcı, daha soylu, daha akıllı, daha adaletli, daha nazik, Tanrıdan daha çok korkan, daha sevimli bir kimse, ne ufuklarda, ne ufukların ötesinde, ne de ufukların altında var. Onun unvanı, Yaratılmışların Efendisi'dir, adı Ahmet, sıfatı Muhammed'dir. Buyruğu en kesin, özü en üstün, sıfatı en görkemli, soluk alışı kendine özgü.

Ey mucize! Kim var, ondan daha fazla kendini açığa vuran(2), daha görünür, daha büyük, daha şanlı, daha ışıklı, daha güçlü, daha akıllı? O var ve o vardı, o bilindi tüm yaratılmış şeylerden, varlıklardan ve oluşlardan önce. O anımsandı ve anımsanır «önce» den önce, «sonra»'dan sonra, özlerden ve niteliklerden önce. Onun özü, tümüyle ışık(3); sözleri, geleceği kapsar; bilgisi tanrısal; konuşması Arapça; kabilesi «ne Doğuda, ne Batıda»; soyu saygın; görevi barış getirmek; unvanı ise, «okumaz yazmaz.»

Gözler, onun belirtileriyle açıldı; gizler ve benlikler, onun orada buluşuyla anlaşıldı. Tanrı, kendi Söz'ünü ona söyletti ve bir Kanıt (layan) olarak kendisi, onu doğruladı. Tanrı'nın kendisiydi onu gönderen. Kanıtlayan da o, kanıtlanan da. Susamış yüreklerin dayanılmaz susuzluğunu odur gideren, odur getiren yaratılmamış sözü; bir söz ki ne etkilenir etkilediği şeyden, ne de dille bildirilir. Bu söz, Tanrıyla kaynaşmıştır ayrılmamacasına ve anlaşılmazın sınırlarını aşmıştır.

(2) Tanrının, Peygamber biçimine bürünmesi.
(3) Tanrının Işık (nur) olarak göründüğüne inanılmaktadır.

Odur haber veren, sonu ve Sonun sonlarını.

Bulutu kaldırdı ve Kutsal Ev'i gösterdi. O bir sınırdır, bu yüzden yüce bir savaşçıdır. Odur putların kırılması buyruğunu alan, odur putların yok edilmesi için insanlığa gönderilen.

Onun üzerinde bir bulut, pırıl pırıl şimşekler çaktırdı; altındaysa parıltılı bir şimşek çaktı, yağmur yağdırdı, ürün verdi. Tüm bilgi, onun okyanusundan tek bir damladır; tüm akıl, onun ırmağının yalnızca bir avuç kadarı; tüm zamanlar, onun yaşamının yalnızca bir saati.

Tanrı onunla birliktedir, gerçek de onunla birlikte. Bu birlik oluşta o, ilktir; sonuncudur peygamber olarak görevlendirilişte; gerçek olarak içte, Tanrı bilgisi olarak dışta.

Hiçbir bilgin yok, onun bilgisine ulaşan; hiçbir filozof yok, onun aklına erişen.

Tanrı, yarattıklarına kendisini teslim etmedi. Çünkü yaratılmış olan, yaratıktır; ama orada bulunursa Tanrıdır. Ve Tanrı, Tanrıdır.

MuHaMmeD'nin M(mim)'sinden hiçbir şey çıkmadı ve hiçkimse girmedi onun H(ha)'sına; H(ha)'sı, ikinci M(mim)'nin aynısı; D(dal)'si, ilk M(mim)'si gibidir. D(dal)'si onun zaman içindeki sonsuzluğudur;

(4) Bu yorum, Hurufilik anlayışının bir örneğidir. Peygamberin tanrılaştırılması burada da görülüyor.
(5) Furkan: Doğru ile yanlışı ayıran ölçüt: Kuran.
(6) Yüreğin kutsallığı konusunda Önsöz'e bakınız.

M(mim)'si, saygınlığıdır; H(ha)'si onun Tanrılık durumudur, ikinci M(mim)'si gibi.(4)

Tanrı, onun konuşmasını açığa vurdurdu, belirtilerini büyüttü, onu bir kanıt olarak bilinir kıldı. Ona Furkan'i(5) gönderdi, onun dilini yetkinleştirdi, yüreğini nurlandırdı.(6) Onun çağdaşlarını yetersiz kıldı (Kuran'ı taklit konusunda). Onun açıklamalarını kendisi saptadı ve şanını yükseltti.

Onun buyruğundan kaçarsan, hangi yolu tutacaksın kılavuzsuz, ey hasta insan? Filozofların düşünceleri, onun yüce aklının önünde ancak gevşek bir kum tepesidir.

II.

KAVRAYIŞ ÜZERİNE

TA-SİN

Yaratılmış olanların kavrayışı, gerçeklikle ilişkili değildir; gerçeklik de, yaratılmış olanlarla ilişkili değildir. Düşünceler, kişiye özgüdür; yaratılmışların bu öznellikleri gerçeklerle ilişkili değildir. Gerçeğin algılanması bu denli güçtür, ama Gerçekliğin gerçekliğinin algılanması bundan kat kat güçtür. Üstelik Tanrı, gerçekliğin ötesindedir ve gerçeklik, Tanrıyı kapsamaz.

Pervane, sabaha dek alevin çevresinde döner; arkadaşlarının yanına gelir ve onlara, görkemli bir anlatımla, bu tanrısal ilişkisinden söz eder. Sonra tam bir birleşmeyi özleyerek kendini alevin cilvelerine kaptırır.

Alevin ışığı, gerçekliğin bilgisidir; sıcaklığı, gerçekliğin gerçekliğidir; onunla birleşme (tek oluş) ise, gerçekliğin Doğru'sudur.

Ona alevin ne ışığı yetiyordu, ne de sıcaklığı; ken-

disini alevin içine firlatıverdi. Bu sırada, onun söylentilerle kanmadığını bilen arkadaşları, son içgörüsünü anlatması için gelmesini bekliyorlardı. Ama o anda pervane, yanmış, kül olmuş, dağılmıştı; ne bir biçimi kalmıştı, ne bedeni, ne de ayırdedici bir belirtisi. Şimdiki duyarlığıyla dönebilir miydi arkadaşlarının yanına? Şimdiki ruhsal durumuyla dönebilir miydi? O, içgörü aşamasına varınca, sözlerden uzaklaşmayı başarmıştı. İçgörüsündeki varlığa ulaşınca da, içgörüyle bir ilişkisi kalmamıştı.

Bu nitelikler, ilgisiz insanın, gelip geçici insanın, yanlış yol tutmuş insanın, tutarsız insanın anlayabileceği şeyler değildir.

Siz bilmeyenler, bir tutmayın 'Benim' ile Tanrısal 'Ben'i (ne şimdi, ne gelecekte, ne de geçmişte). 'Benim', tam bir Tanrısal bilgi olsaydı bile, benim bulunduğum ruhsal aşama olsaydı bile, yetkinlik olamazdı. Ben, O'ndanım ama O değilim.

Eğer bunu anladıysan şunu da anlarsın ki bu nitelikler, Muhammed'den başkası için geçerli değildir ve "Muhammed sizin adamlarınızdan hiçbirinin babası değildir. O, Tanrının Habercisidir ve peygamberlerin sonuncusudur." (Ahzab; 40). Kendisini insanlardan ve cinlerden ayırdı ve gözlerini «nerede»ye kapadı, öyle ki artık ne bir peçe kaldı yüreğinde ne de yalan.

«Gerçekliğin bilgisi» çölüne vardığında «iki yay boyu kadar, belki daha yakın» bir uzaklık kaldı, diye bildirdi dış yüreği. Gerçekliğin doğrusuna ulaştığında

tutkusunu orada bıraktı, kendisini Bağış Sahibine teslim etti. Doğru'ya vardığında, döndü, şöyle dedi:

«Dış yürek, Sana secde etti, iç yürek de iman etti.» Son sınır'a ulaştığında, dedi ki: «Sana, gerektiği gibi tapınamıyorum.» Gerçekliğin gerçekliğine ulaştığında ise, şöyle dedi: «Sen, kendine tapılabilecek tek varlıksın.»

Tutkusunu bir yana bıraktı, görevini yerine getirdi; Sınır'ın Kutsal Ağacı'nın yakınındaki bu durakta «gördüğü şey hakkında, yürek yalan söylemedi.» Ne sağa, şeylerin gerçekliğine doğru saptı; ne de sola, gerçekliğin gerçekliğine doğru. «Bakışları yön değiştirmedi, sönmedi de.» (Necm; 17)

III.

ARINMIŞLIK ÜZERİNE

TA-SİN

Gerçeklik, çok gizlidir, açıklanamaz; ona giden yollar dar; yolcunun karşısına doymaz ateşler, engin çöller çıkar. Yabancı, işte bu patikalardan geçer, Duraklarda görüp yaşadıklarını anlatır. Bunlar, kırk Duraklardır:

1— Yöntem (adab)
2— Korku (raheb)
3— Yorulma (nasab)
4— Arama (taleb)
5— Şaşırma (aceb)
6— Yıkılma (ateb)
7— Esrime (tarab)
8— Tutku (şereh)
9— Doğruluk (nezeh)
10— İçtenlik (sıdk)
11— Yoldaşlık (rıfk)
12— Özgürleşme (ıtk)

13— Gösterme (tasvih)
14— Dinginlik (tervih)
15— Anlama (temyiz)
16— Tanık olma (şuhud)
17— Oluş (vucud)
18— Sayım (ıdd)
19— Çabalama (kedd)
20— Eski duruma dönme (rada)
21— Yayılma (imtidad)
22— Hazırlanma (i'tidad)
23— Kendini yalıtma (infirad)
24— Bağlanma (inkıyad)
25— Çekim (murad)
26— Görüntü (huzur)
27— Uygulama (riyazet)
28— Dikkat (hıyatat)
29— Yitirilen şeyler için üzülme (iftikad)
30— Direnme (istilad)
31— Dikkate alma (tedebbür)
32— Hayret (tahayyur)
33— Düşünme (tafakkur)
34— Sabır (tasabbur)
35— Yorumlama (taabbur)
36— Onaylamama (rafd)
37— Güçlü eleştiri (nakd)
38— Uyma (riayet)
39— İşaret alma (hidayet)
40— Başlangıç (bidayet)

Son durak, arınmış ve gönlü temiz insanların ulaşabileceği Durak'tır.

Her Durak'ta iki ayrı bilgi vardır; bu bilginin bir bölümü algılanabilir, diğer bölümü algılanamaz.

Yabancı, çöle girdi ve onu geçti ve kucakladı, tümünü içine aldı. Ne dağda, ne ovada, alışkın olduğu ya da yararlı bir şey bulmadı.

«Musa, konuşmasını tamamlayınca» halkından ayrıldı; çünkü gerçeklik tarafından «onunki» olarak kabul edilecekti. Ancak Musa, dolaysız içgörüyle değil de dolaylı bilgiyle hoşnut kılındı; budur onunla insanların en üstünü (Muhammed) arasındaki fark. Bu yüzden Musa: «Belki size O'ndan bir haber getiririm» (Kasas; 29) demişti.

Eğer İyi Yönlendirilen, dolaylı bilgiyle hoşnut kılınsaydı, aynı yolu arayan bir kimse, dolaylı bir belirtiyle yetinmez olur muydu?

Yanan çalıdan, Tûr'un yakınında, çalıdan kulağına gelen ses, ne çalının sesiydi, ne de tohumlarının; Tanrıydı konuşan.

İşte benim işlevim, bu çalınınkiyle aynı.(7)

Yani gerçeklik, gerçekliktir; yaratılmış da yaratılmış. Reddedin yaratılmış varlığınızı, 0(8) olursunuz, O da siz; gerçeklik olarak.

(7) Yani Tanrı, Hallac-ı Mansur'un ağzıyla konuşmuş oluyor.
(8) Tanrı.

Benlik, bir öznedir; ama belirlenmiş nesne de, gerçekte bir öznedir; öyleyse nasıl belirlenir?

Tanrı, Musa'ya dedi ki: «Kanıt'a doğru yol göster, Kanıt'ın nesnesine değil. Ben, tüm kanıtların kanıtıyım.»

Tanrı, gerçek anlamda bana dönüştü.
Yücelik gösterip, benimle antlaşma (birlik) yaptı.
Gizim tanıktır,
Yaratılmış kişiliğim olmadan.
O benim gizim, işte budur gerçeklik.

Tanrı, benim yüreğimden, benim bilgimi açıkladı. Kendisinden uzun zaman uzakta kalan beni yanına çekti, benimle içli dışlı oldu, beni seçti.

IV.

DAİRE ÜZERİNE

TA-SİN

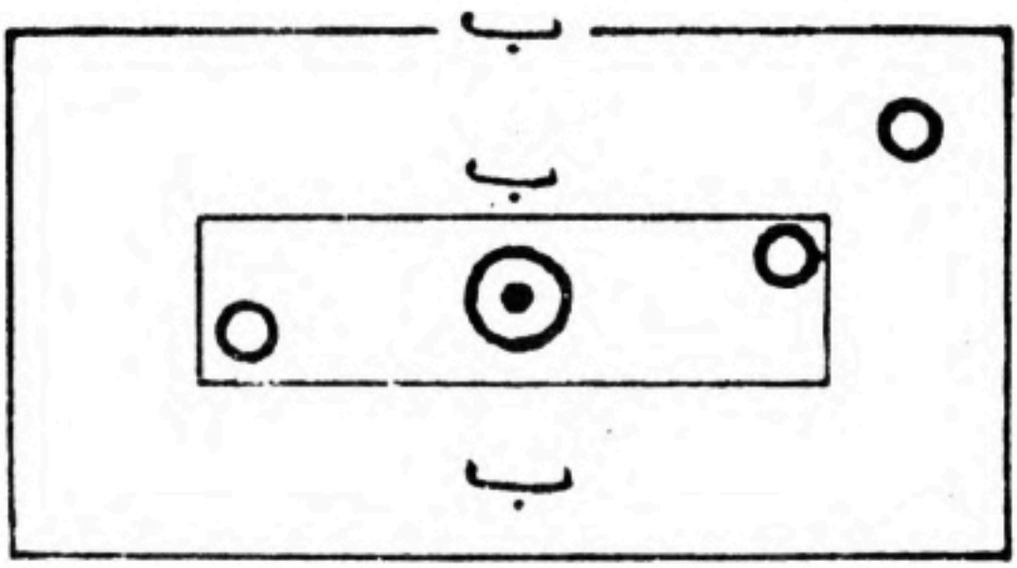

Birinci kapı, Doğru'nun(9) dairesine ulaşan kimseyi simgeler. İkinci kapı, oraya ulaşan, ama girdikten sonra kapalı bir kapıyla karşılaşan kişiyi simgeler. Üçüncü kapı ise, Doğru'nun Doğruluk çölünde yolunu yitiren kişiyi simgeler.

Kim ki daireye girer, Doğru'dan uzak düşer; çünkü yol kapatılmıştır; arayan geri döner. Yukarıdaki nokta, onun gayretini simgeler. En alttaki nokta, arayanın, harekete başlamış olduğu noktaya geri dönüşünü simgeler; ortadaki nokta ise, şaşkınlığıdır.

En içteki dairenin kapısı yoktur; onun merkezi olan nokta, Doğru'dur.

Doğru, görünen ve görünmeyen her şeyi kapsar, biçimleri hoş görmez.

Burada neyi belirttiğimi anlamak istiyorsan «dört kuş al ve onları kendine çevir» (Bakara; 260). Çünkü Tanrı uçmaz.

Önce kıskançlığını gizler, sonra açığa vurur. Saygılı bir korkuydu bizi ayıran, şaşırmaydı bizi ondan yoksun bırakan.

Doğru'nun anlamı budur. Bu, başlangıçların dairesinden daha kapalı, bölgelerin belirlenmesinden daha karmaşıktır. Anlayış'ın iç işleyişi de karmaşıktır, hayalgücünün gizliliğinden dolayı.

Çünkü daireye bakan, ona içinden değil de dışından bakar.

Bu yüzden, Gerçeklik biliminin bilgisine erişemez. Bilgi, bir yer değildir; ama daire, yasaklanmış bir yerdir (haram).

Peygamberi «haram» diye adlandırdılar, çünkü yalnız o çıktı Haram dairesinden.

Korku ve saygıyla doluydu, Doğru'dan bir giysi kuşanmıştı; dışarı çıktı ve tüm yaratılmışlar için derinden bir «ah!» çekti.

V.

NOKTA ÜZERİNE

TA-SİN

Bundan daha güzel olanı, Öncesiz Noktan (10) hakkında konuşmaktır; Kaynak'tır o; ne büyür, ne küçülür, ne yok olur.

Benim Tanrı'yla ilişkimi yadsıyan kişi, beni görmemiştir ve sapkın der bana. Beni, kötü olmakla suçlar, ama yüceliğimi görünce yardım ister; ötenin ötesindedir yalvardığı daire.

İkinci daireye ulaşan kişi, benim Tanrıdan esin almış olduğumu düşünür.

Üçüncü daireye ulaşansa, tüm isteklerin temelinde benim olduğumu sanır.

(10) Hurufilik'te, tüm harfler ve biçimler, noktanın uzantısı ve türevi olarak görüldüğünden; Tanrı'nın, maddeler evreninde ilk belirmesinin nokta olduğuna inanılır.

Kim ki Doğru'nun dairesine ulaşır, beni unutur ve dikkati benden ayrılır.

«Hayır, hiçbir sığınak yok! O gün, yalvarışların, Efendine olacak; o gün insan, ilk ve son işleriyle anılacak.» (Kıyame; 11-13)

Ama insanoğlu, dolaylı tanıklığa başvurur; bir sığınağa kaçar, kıvılcımlardan korkar, niyeti bozulur ve yoldan çıkar.

Ben, sonsuzluğun derin denizindeyim; işte bu yüzden, Doğru'nun dairesine ulaşmış olan kişi, bilgi denizinin kıyısında, kendi bilgisiyle oyalanır durur. Yoksun kalır beni görmekten.

Sufileri andıran bir kuş gördüm, uçuyordu Sufiliğin çift kanadıyla. Yüceliğimi yadsıdı, çünkü uçmakta diretiyordu.

Arınmışlığı sordu bana, şöyle dedim: «Kes kanatlarını, yokoluş makasıyla. Madem beni izleyemiyorsun.»

Dedi ki: «Ben bu kanatlarımla Sevgilime uçuyorum.» Dedim: «Yazık sana! Çünkü O, hiçbir şeye benzemez; O, her şeyi duyandır, her şeyi görendir.» Bunun üzerine, anlayış denizine düştü, boğuldu.

Sonsuz anlayış denizi, şöyle gösterilebilir:

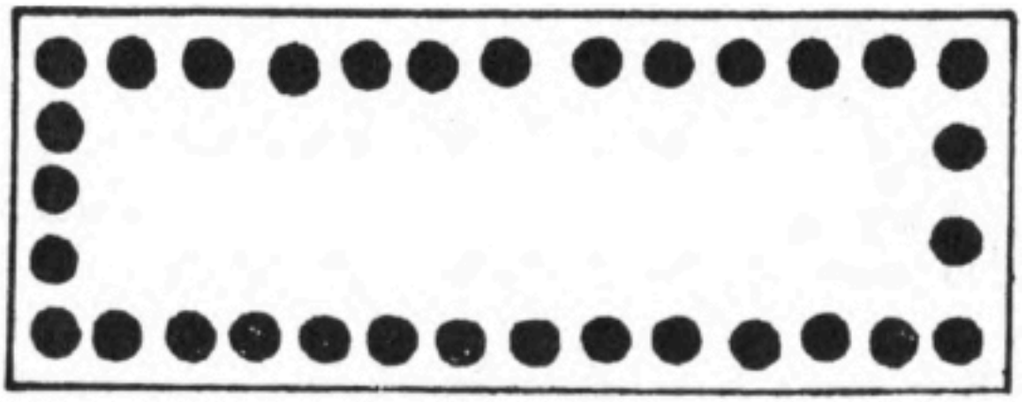

Yürek (gönül) gözüyle gördüm efendimi
Sordum: «Kimsin sen?» Dedi: «Sen».
Ama senin için «nerede»'nin yeri yoktur
Senin bağlı olduğun bir yer yoktur.
Akıl seni, zaman içinde belirli bir varoluşun
içine yerleştiremiyor,
İşte bu yüzden bilemiyor senin nerede olduğunu
Sen tek varlıksın tüm «burada»'ları kuşatan;
Neredeye yanıt olacak hiçbir yerde
bulunmayan noktaya kadar.

Öyleyse sen neredesin?

Dairedeki tek nokta, çeşitli anlayışlardan gelen düşünceleri gösteriyor. Bu tek nokta Doğru'dur, kalanı yanlış.

Çıkarak «yakına kadar uzandı», «sonra yeniden

geldi» yücelerek. Ararken yeniden uzadı, kendinden geçti, yeniden geldi. Yüreğini orada bıraktı, Efendisine doğru uzadı. Tanrı'yı görünce yok oldu, ama yok olmadı. Nasıl var oldu ve nasıl var olmadı? Nasıl baktı ve nasıl bakmadı?

Şaşkınlıktan bilinçliliğe geçti, ve bilinçlilikten şaşkınlığa. Tanrı tarafından görülmekle Tanrı'yı gördü. Ulaştı ve ayrıldı. Arzu'suna kavuştu ve yüreğinden yoksun kaldı, ve «gören yüreği, gördüğü şey hakkında yalan söylemiyor.» (Necm; 11)

Tanrı onu gizledi, sonra yanına çekti. Onu görevlendirdi ve arıttı. Susattı, sonra susuzluğunu giderdi. Onu arıttı, sonra seçti. Onu çağırdı, yanına getirdi. Onu derde saldı, sonra yardım etti. Onu silahlandırdı, sonra eyere oturttu.

«Bir yay boyu» uzaklık vardı; geri dönünce hedefine ulaştı. Çağırınca yanıtladı. Görmekle, kendini ortadan kaldırdı. Sarhoş oldu, sevindi. Yaklaştığı için, saygılı bir korkuyla sarsıldı. Ve kendini kentlerden ve yardımcılardan ayırmakla, vicdanlardan ve bakışlardan ve yaratılmış belirtilerden (eserlerden) ayrılmış oldu.

«Arkadaşın, yolunu şaşırmadı», ne yoruldu, ne usandı. Gözünde bezginlik yoktu; kesintisiz bir sürenin «ne zaman»ına kadar yorulmadı.

«Arkadaşın, yolunu şaşırmadı»(Necm; 2) bizimle kendinden geçtiğinde. Bizi seyrederek öteye geçmedi, bildirimizin dışına çıkmadı. Bizden söz ederken, Bizi başkalarıyla kıyaslamadı. Bizimle kendinden geçtiğin-

de zikr bahçesinde şaşırmadı, fikr'de rastgele dolaşıp yolunu yitirmedi.

Soluk alışlarında ve göz kapışlarında, Tanrı'yı anmayı yeğledi; onun verdiği dertlere katlandı, bağışları için teşekkür etti.

Nur'dan Nur'a «iletilmiş açıklama'dan başka bir şey değildi O.» (Necm; 4)

Konuşmam değiştir. Hayallerden kendini uzak tut, ayaklarını insanoğlundan ve yaratıklardan yukarıya kaldır. O'ndan söz ederken vezinli ve uyumlu konuş! Tutkulu ol, tanrısal sarhoşluk içinde kaybol. Bilesin ki ötesine uçmalısın dağların ve ovaların, bilgi dağlarının ve güvenlik tepelerinin, görmek için Onu, bakıp durduğun. Böylece, Kutsal Ev'e ulaşınca, zorunlu oruç sona erdi.

O zaman, amaca ulaşacak biri gibi, Tanrı'ya doğru yaklaştı. O zaman, onun yasaklanmış olduğunu duyurdu. Bir yetersizlik olmaktan çok, bir engellemeydi bu. Arınma Durağından Azarlanma Durağına geçti, Azarlanma Durağından Yakınlık Durağına. Araştırarak yaklaştı ve kaçınarak döndü. Yakararak yaklaştı ve haberci olarak döndü. Yanıt verici olarak yaklaştı ve Tanrısal Yakınlıkla dolu olarak döndü. Bir kanıtlayıcı olarak yaklaştı ve onu içgörüyle kavramış olarak döndü.

Aralarında «iki yay boyu» uzaklık vardı. «Nerede» hedefini, «arasında» okuyla vurdu (ayn ve bayn). Yeri tam olarak belirlemeye iki yay boyu kaldığını bildirdi

ve «ya da» Öz'ün çizgiyle anlatılamayacak doğasından dolayı, «biraz daha yakın»'dı, Özün Özüne.

Yüce Şeyh el-Hüseyin ibn Mansur el-Hallac şöyle demiştir:

Bu konudaki sözlerimizi herkesin anlayabileceğini sanmıyorum; Biçimler Levhası'nın (Levh Mahfuz'un) ötesine geçip de iki yay boyu kalıncaya dek ilerleyen kimse anlayabilir ancak.

Orada kullanılan harfler artık ne Arap harfleridir, ne İran harfleri.

Yalnızca tek bir harf var orayı ifade edebilen, o da mim'dir ve «kendini açığa vuran»'dır.(11)

Mim, «Sonuncu» demektir.

Mim, aynı zamanda, ilk'in kirişidir. İlk yay uzunluğu, Erk Makamı'dır (Ceberut); İkincisi, Egemenlik Makamı'dır (Melekut); Özellikler Makamı ise, bu iki makamın kirişidir. Özel Nurlandırma'nın (Tecelli-i Has) Özünün Makamı da Mutlak'ın oku ve iki uzaklığın okudur.

Nurlandırma ateşini yakandan gelir.(i2)

Bildirdi ki konuşmanın uygun biçimi, içeriği yaklaşma olan konuşmadır. Sözlere kavranış veren bu anlam ise, Tanrı'nın Doğru'sudur, yaratıklarının düzenle-

(11) Mim (nokta) için 10. dipnota bak.
(12) Yanan çalıdan gelen, tanrının sesi olabilir.

mesi değil. Bu yaklaşma, yalnızca güçlü isteğin döngüsünde olanaklıdır.

Doğru ve Doğruların Doğrusu, önceki deneyimlerden, en yüce bir kopuşta bulunur, sevenin yaptığı bir iksirin yardımıyla, tüm bağlantıları koparark, birlikte ulaşanların eyerlerinde, yıkımların sürekliliği ve farklılıkların kavranmasında bulunur, bildirilen bir sözcüğün yardımıyla. Seçilmişlerin yoludur bu ve yaklaşma, öyle engin bir alandır ki peygamberliğin denenmiş yolunu izleyen kimse anlayabilir bunu.

En yetkin ve dayanıklı bağışlarını, görülebilen bir kitapta kendisinin(13) belirttiği gibi, bir «gizli Kitap» aracılığıyla ileten varlığın yüceliğini duyurdu Yesrib'in Efendisi, huzur içinde yatsın; kuşların diliyle yazdığı bir kitaptır bu, bizi oraya getirirken.

Eğer bunu anlarsan, ey aşık, şunu da anlarsın ki Tanrı, kendisinden başkasıyla ya da öz dostlarından başkasıyla konuşmaz.

Ondan biri olmak demek, bir mürşide ya da izleyicilere sahip olmak demektir, yeğlenmemek ya da kayırılmamak ya da atanmamak ya da danışılmamak demektir, hiçbir «onun» yada «ondan»'a sahip olmamak demektir. Daha doğrusu, onda olan şey, onda olan şeydir, ama susuz bir çölde susuz bir çöl olarak, bir belirtide bir belirti olarak var olmaksızın «onda».

(13) Tanrı.

Halkın anlayacağı türden sözler, kitabın anlamlarını değiştirir, bu anlamlar onun isteklerini değiştirir ve onun isteği, uzaktan anlaşılmış olur. Onun yolu, çetindir; adı görkemlidir; biçimi benzersizdir; onun bilgisi, bilginin yadsınmasıdır; onun yadsınması, onun tek doğrusudur; onun günahı; onun tek gizlilik kaynağıdır. Onun adı, onun yoludur; onun dışa vuran özelliği, yakıcılığıdır; niteliği, istek'tir.

Yol (Şeriat) onun özelliğidir; doğrular (hakaik) onun alanı ve görkemidir; benlikler, onun kapılarıdır; Şeytan onun öğretmeni; her sıcak kanlı varlık, onun tanıdığı bir hayvandır; insanlık, onun vicdanıdır; yok ediciliği, onun görkemidir; unutma, onun derin düşünceye dalış aracıdır; gelin, onun bahçesidir; unutmanın unutması, onun sarayıdır.

Onun ustaları benim sığınağım, onların ilkeleri benim uyarıcım, onların buyrukları benim dileğim, onların üzüntüleri benim mutsuzluğumdur.

Onların izinleri, bir içme yeridir; onların yenleri tozdan başka bir şey değildir; onların kuramı, ruhsal durumlarının köşetaşıdır; onların ruhsal durumu yetersizliktir. Ama bundan farklı bir ruhsal durum, Tanrı'nın öfkesini çekerdi. Bu kadarı yeter; başarı Tanrıdandır.

VI.

SONSUZ ZAMAN ÖNCESİ VE ÇİFT ANLAMLILIK ÜZERİNE

TA-SİN

Hangi niyetlerin uygun olduğu konusundaki yaygın sözlere karşı anlayışın anlayışına sahip olan kimse için.

Tanrı rahmet eylesin, şeyh Ebu'l Muğit, demiştir ki: «Belirlenmiş iki görev vardır yalnızca; İblis'inki, ve huzur içinde yatsın, Muhammed'inki. Ama İblis, Öz'den düşmüş; Muhammed ise Öz'ün Öz'üne sahip olmuştur.»

«Secde et!» (Bakara; 30 /Araf; 11) dendi İblis'e; Muhammede «bak» dendi. Ama İblis secde etmedi; ve Muhammed'e bakmadı, sağa ya da sola dönmedi, «ba-

kışları yön değiştirmedi, sönmedi de.»

İblis, görevini açıklayınca, ilk gücüne kavuştu. Ama Muhammed, görevini açıkladığında, gücüne bel bağlamaktan vazgeçti.

Şu sözlerle: «Sendedir benim ulaştığım, Sanadır kendimi sürükleyişim.» Yine: «Ey Sen, yürekleri (gönülleri) yönlendiren! Seni nasıl yüceltmeliyim, bilmiyorum.»

Cennetin halkı içinde, tekliğe en çok inanan ve en çok tapınan, İblis'ti.

Tanrısal Öz, İblis'in karşısında belirdi. İblis, gönül gözüyle bir kez bile ona bakmaktan alıkonuldu; İblis, sofuca bir yalıtmayla tapınmaya başladı Sevilen Bir'e.

İkili yalıtmaya ulaşması yüzünden lânetlendi, kesin yalnızlığı istediğinde sorguya çekildi.

Tanrı ona buyurdu: «Secde et!» O da şöyle dedi: «Senden başkasına secde etmem.» Tanrı dedi ki: «Lânetim senin üzerine yağsa bile mi?» O da şöyle dedi: «Benim için, bir ceza değil bu.»

«Karşı çıkmamla, senin katıksızlığını onaylıyorum, aklım seni anlamıyor. Adem'in sana benzerliği nedir ve ben ki İblis'im, senden farkım nedir!»

Görkem Denizine düştü, kör oldu ve dedi ki: «Senden başkasına ulaşan yolum yok benim. Ben, alçak gö-

nüllü bir aşığım.» Tanrı şöyle dedi: «Kendini gurura kaptırdın.» O da, şunları söyledi: «Aramızda bir anlık bir bakış olsaydı, bu, beni gururla ve buyurgan yapmaya yeterdi; ama seni sonsuz zamandan önce tanıyan, benim; 'Ben ondan daha iyiyim', çünkü sana daha uzun bir zaman boyunca hizmet ettim. Varlıkların iki türü içinde de, seni benden daha iyi tanıyan yoktur. Senin niyetin bende vardı, benim niyetim sende, bunların ikisi de Adem'den önce vardılar. Senden başkasının önünde secde etsem de, etmesem de, aslıma dönmem kaçınılmazdır, çünkü sen beni ateşten yarattın ve ateş, ateşe döner; böyledir senin kurduğun denge, verdiğin karar.

«Senden uzak olmak diye bir şey yok benim için, çünkü biliyorum uzaklığın ve yakınlığın bir olduğunu.

«Terkedildiysem, benim gözümde, beni terkedişin benim yoldaşım olmuştur; işte bu yüzden, terketmek ve gerçek aşk, daha da birdir.

«Senden başkasının önünde secde etmeyen bu vazgeçmez tapınmacı için uygun gördüğün Yargı'yla ve Erişilmez Öz'ünle yücesin sen!»

Tûr'un yamacında Musa, İblis'le karşılaştı ve ona sordu: «Ey İblis, secde etmekten seni alakoyan neydi? O da, şöyle dedi: «Beni secde etmekten alakoyan, Tek Sevgili'ye bağlılığımı bildirişimdi; eğer secde etseydim senin gibi olurdum; çünkü senden, «dağa bak» diye yalnızca bir kez istekte bulunuldu, sen de baktın. Bana gelince, benden Adem'e secde etmem bin kez istendi, ama secde etmedim; çünkü bildirdiğim niyete bağlı

kaldım.»

Musa dedi ki: «Buyruğa karşı geldin» İblis şöyle yanıtladı: «Bir sınavdı o, buyruk değil.» Musa dedi ki: «Ama suretini değiştirdiğinde günah işlemiş olmadın mı?» İblis yanıtladı: «Ey Musa, bu, görünüşlerin yanıltmacasından başka bir şey değil; ruhsal durum buna bağlı değildir, buna göre değişmez. Tanrısallık bilgisi, başlangıçtaki gibi, doğru kalır; bireyler değişse bile, o değişmez.»

Musa sordu: «Şimdi onu anımsıyor musun?» İblis yanıtladı: «Ey Musa, katıksız aklın belleğe gereksinimi yoktur; bu akıl tarafından ben anımsanırım ve O anımsanır. O'nun anımsaması benim anımsamamdır, benim anımsamam ise O'nun anımsaması... Madem ki birbirimizi anımsıyoruz, biz ikimiz nasıl bir olmalıyız? Şimdi hizmetin daha temiz, günlerim daha güzel, anımsayışım daha görkemli; çünkü eskiden kendi mutluluğum için Ona hizmet ediyordum, şimdiyse O'na O'nun için hizmet ediyorum.»

«Yararı olduğu kadar zararı da önleyen ya da destekleyen açgözlülükten sıyrıldım. O, beni yalıtladı, bana kendimi unutturdu, beni alt üst etti, beni kovdu, cennetliklere karışmayayım diye. Onu kıskanışım yüzünden beni öbürlerinden uzaklaştırdı. Benim biçimimi bozdu, çünkü beni şaşkınlığa düşürdü; beni şaşkınlığa düşürdü, çünkü beni sürgün etti. Ona yaptığım hizmetten dolayı beni sürgün etti; ve kendisine yakınlığımdan dolayı, beni, yasaklanmış bir duruma koydu. Onun görkemini övdüğüm için, benim değersizliğimi sergiledi.

Söylemimden dolayı, beni basit bir ihram giymeye zorladı. İçgörüyle Onu keşfettiğim için beni bıraktı. Bir'liğin içinde olduğum için beni açığa vurdu; beni kesip attığı için, birleştirdi. Beni kesip attı, çünkü isteğime engel olmuştu.

«Onun Doğruluğuyla, benim için verdiği yargıya uymakta suç işlemedim, yazgımı reddetmedim. Yüzümün bozulmasına aldırmadım. Bu hükümler doğrultusunda yolumu tuttum.

«Beni sonsuza dek ateşiyle cezalandırsa da başkasının önünde secde etmem ve başka bir kişinin ya da bedenin önünde kendimi alçaltmam, çünkü O'nun karşısında bir varlık tanımıyorum! Benim savım, İçten Olan'ın savıdır ve ben, aşk konusunda içten olanlardan biriyim.»

El-Hallac dedi ki: «Azazil (Cennetten kovulmadan önceki İblis) hakkında, onun işleri hakkında çeşitli kuramlar vardır. Kimisi onun, cennette bir görevle ve yeryüzünde bir görevle yükümlü kılındığını söyler. Cennette meleklere öğüt vererek onlara iyi şeyler öğretir, yeryüzünde ise insanlara ve cinlere öğüt vererek onlara kötülükleri gösterir.

«Bir şey, ancak karşıtının yardımıyla kavranabilir; tıpkı ince ak ipek kumaşların, siyah kıllarla birlikte dokunabilmesi gibi. Bundan dolayı Melek, iyi işleri gösterir ve der ki 'Bunları yaparsanız ödüllendirilirsiniz.' Ama önceden kötünün ne olduğunu bilmeyenler, iyinin ne olduğunu bilemezler.»

Şeyh Ebu Ömer El-Hallac, şöyle dedi: «Yüceliğin onuru konusunda İblis'le ve Firavun'la konuştum. İblis dedi ki 'Secde etseydim, onurlu adımı yitirirdim.' Firvaun ise, şöyle dedi: 'Bu Haberci'ye inansaydım, onurlu katımdan aşağı düşerdim.'

Dedim ki: «Düşüncelerimi ve söylediğim sözleri reddetseydim, Onur katından aşağı düşerdim.»

İblis: «Ben ondan daha iyiyim» dediğinde kendisinden başkasını göremiyordu. Firavun: «Sizin için benden başka Tanrı tanımıyorum.» dediğinde kendi halkından hiçbirinin doğruyla yanlışı ayırdedebileceğini kabul etmiyordu.

Ben dedim ki: «O'nu tanımıyorsan, belirtilerini tanı; ben O'nun belirtisiyim (tecelli), benim Doğru! Çünkü Doğru'yu dışa vurmaktan vaz geçmedim!»

Yoldaşım ve öğretmenimdir, İblisle Firavun.

İblis, ateşle tehdit edildiyse de, savını geri almadı. Firavun, düşüncelerinden dönmeyerek ve hiçbir aracı tanımayarak, Kızıl Deniz'de boğuldu. Ama şöyle dedi: «Şimdi inandım; İsraillilerin bağlandığı Tanrıdan başka Tanrı yoktur.», ve görmüyor musun Tanrı'nın, tapınan Cebrail'e nasıl karşı çıktığını? Demişti ki: «Neden kendi ağzını kumla doldurdun?»

Ben öldürülsem, çarmıha gerilsem, ellerim ve ayaklarım kesilse; yine de sözlerimden asla geri dön-

mezdim.(14)

İblis'in bu adı, onun ilk adı olan Azazil'den gelir: 'Ayn', onun çabalarının büyüklüğünü simgeler; 'ze', ziyaretlerinin gittikçe artmasını simgeler; 'elif', aldığı yolu, ikinci 'ze' ise onun ulaştığı yücelikteki yalnızlığını simgeler; 'ye', sonsuz acıya doğru yürüyüşünü ve lam, acı çekmekte direnişini simgeler.

Tanrı, Şeytan'a sordu: «Secde etmiyor musun, ey alçak!» O da, şunu söyledi: «Daha doğrusu,aşık demeliydin. Aşıklar hor görülür; bu yüzden, beni alçak, aşağılık diye adlandırıyorsun. Bana olacakları, Anlaşılır kitap'ta okudum ben, ey Her Şeye Gücü Yeten, Sonrasız Olan! Öyleyse nasıl alçaltabilirdim kendimi Adem'in önünde; madem ki onu topraktan beni ateşten yarattın? Bu iki karşıt varlık, anlaşamazlar. Ben, sana daha uzun süre hizmet ettim; benim erdemim, onunkinden daha yüksek; bilgim daha geniş; eylemlerim daha yetkin.»

Yüce Tanrı, ona dedi ki: «Seçim benimdir, senin değil.» O da, şöyle dedi: «Tüm seçimler gibi, benim seçimim de senindir; çünkü sen, beni seçmiş bulunuyorsun, ey Yaratan. Onun önünde secde etmemi sen engelledin. Sözlerimde yanlışlık olsa, benim böyle konuşmama izin vermezdin; çünkü sen, Her Şeyi Duyansın. Onun önünde secde etmemi istemiş olsaydın, buna boyun eğerdim. Seni benden daha iyi tanıyan bir kimse bilmiyorum, bilgelerin içinde.»

(14) Burada Mansur, İsa'yla özdeşleşiyor.

Beni kınama; eleştirmek diye bir amacım yok benim; öyleyse ödüllendir beni, Efendim, çünkü ben tek başımayım.

Eğer senin söz verdiğin, Doğru ise, benim çağrım bundan dolayı güçlüdür.

Bu durumu yazmak isteyen kişi! Oku onu; anla benim bir şehit olduğumu!

Ey kardeşim! O, ilk arılığından uzaklaştırıldığı için Azazil diye adlandırıldı. Kaynağından, Son'una dönmedi; çünkü son'undan çıkmadı; bırakıldı, kaynağından dolayı cezalandırıldı.

Yukarıya çıkma girişiminde, başarısız oldu; çünkü yanan çalısı, direniyordu. Kendini, konakladığı yerin ateşiyle yüksekteki konumunun ışığının arasında buldu.

Çimenlikte, gizli bir göl vardı. O, bu bolluğun içinde susuzluktan kıvranıyordu. Acıyla haykırdı, çünkü ateş kendisini yakıyordu; korkusu gerçek bir korku değildi, yalnızca öykünmeydi; körlüğü, sadece bir gösterişti işte geldi!

Ey kardeşim! Anladıysan, bu geçidi tüm darlığıyla kavramışsındır, tüm gerçekdışılığıyla hayalinde canlandırmışsındır ve üzüntüyle, kaygıyla geri dönmüşsündür.

Bilgelerin en dikkatlileri, İblis konusunda sessiz kaldılar; ermişler, öğrenmiş oldukları şeyi bildirme gü-

cünü kendilerinde bulamadılar. İblis, tapınmada onlardan kararlıydı ve Öz'ün Dışavurumuna onlardan daha yakındı. Daha çok çaba gösterdi ve anlaşmaya daha fazla uydu ve onlara, Tapınılan'dan daha yakın oldu.

Diğer melekler desteklemek için Adem'e secde ettiler; ama İblis buna yanaşmadı, çünkü uzun bir düşünme sürecinden geçmiş bulunuyordu.

Ama anlatımı bulanıklaştı ve düşüncesini yitirdi; bu yüzden, şöyle dedi: «Ben ondan daha iyiyim.» Kendini gizledi, tozu önemsemedi ve kendi üzerine lânet getirdi. Sonsuz Zaman Sonrası'nın Sonsuz Zaman Sonrası'na kadar.

VII.

TANRISAL İRADE ÜZERİNE

TA-SİN

Tanrı'nın, iradesini uygulayışının gösterimidir bu. Birinci daire, Tanrı'nın yargısıdır (meşie); ikinci daire onun yüce aklıdır; üçüncüsü gücüdür; dördüncüsü ise onun Sonsuz Zaman Öncesizliği bilgisidir.

İblis dedi ki: «Eğer birinci daireye girersem İkincinin sınavını vermem gerekecek; İkinciye geçersem üçüncünün sınavını vermeliyim; üçüncüye geçersem dördüncünün sınavı çıkacak önüme.

«Öyleyse... hayır, hayır, hayır, yine hayır! Birinci dairede kalacak olursam, lânetleneceğim, istemezsem İkincisini; üçüncüyü istemezsem geri döndürüleceğim; öyleyse benim için ne farkı olacak dördüncünün?

«Secde etmenin benim için bir kurtuluş olacağını bilseydim secde ederdim. Ama o daireden sonra başka dairelerin olduğunu biliyordum. Şöyle akıl yürüttüm: 'bu daireden çıkmayı başarırsam, ikinci daireden, üçüncüden ve dördüncüden nasıl çıkacağım?'»

Beşinci La'nın Elifi «O, Ölümsüz Tanrı»'dır.

VIII.

TEKLİĞİN DUYURULMASI ÜZERİNE

TA-SİN

Tanrıdır ölümsüz olan.

Tanrı Birdir, Benzersizdir, Yalnızdır ve Bir'liği kabul edilir.

Hem Bir, hem de Bir'in Tekliğinin duyurulması, O'nda ve O'ndandır.

Diğerlerini O'nun Tekliği'nden ayıran uzaklık, O'ndan gelir. Şöyle gösterilebilir:

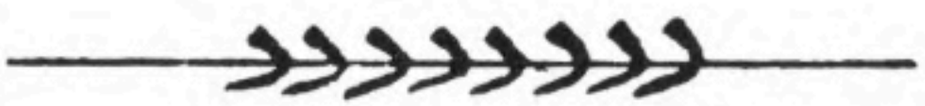

Tevhid bilgisi, özerk bir bilgilenmedir ve şöyle gösterilir:

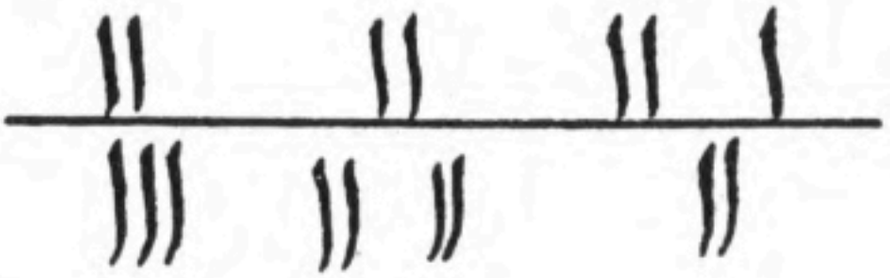

Tevhid, onu anan yaratılmış öznenin bir sıfatıdır, ama bir olduğu kabul edilen Amaçlanan'ın sıfatı değildir.

Eğer, yaratılmış olan ben, «ben» dersem O'na da «ben» dedirtmiş olur muyum? O zaman, Tevhid benden gelir, O'ndan değil. O, benim ve Tevhidimin dışındadır (münezzeh).

Eğer ben, «Tevhid, onu anana geri döner» dersem, onu, yaratılmış bir şey yaparım.

Eğer ben, «Hayır; Tevhid, onaylamış olduğu Amaçlanan'dan gelir» dersem, o zaman birleştirici ile, onun Tekliği onaylaması arasında nasıl bir ilişki olur?

Eğer «O zaman Tevhid, Amaçlanan'ı özneye bağlamaktadır» dersem, bunu, mantığa uyan bir tanımlamaya dönüştürmüş olurum.

(ÇİZİMLER: Tevhid, Tanrı'dan ayrıdır. Elif, içindeki dallarla birlikte vahdaniyet simgesidir. Elif Öz'dür; dal'lar ise onun Rıfat'larıdır. Birlik: Öz olan başlangıçtaki elif, yaratılmış biçimler olan öbür eliflerle birlikte, esas elifden kaynaklanır.)

IX.

TEVHİDDE KENDİNE DÖNÜK BİLİNÇLER ÜZERİNE

TA-SİN

Tevhidde, kendine dönük bilinçlerin Ta-Sin'i şöyledir:

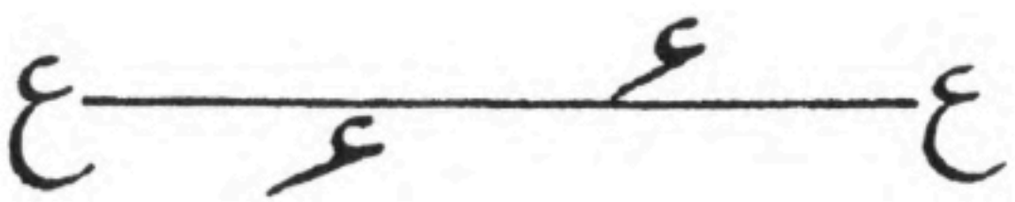

(Elif: Teklik, Tevhid. Hamse: Kendine dönük bilinçler, bir kısmı bir yanda, başka kısmı öbür yanda. Ayn, başlangıçta ve sonda: Öz.)

Kendine dönük bilinçler, O'ndan çıkar ve O'na dönerler, O'nda işlerler, ama mantık açısından gerekli değildirler.

Tevhidin gerçek öznesi, öznelerin çokluğunu aşar geçer; çünkü O, özneye eklenmez, amaçlanana eklenmez ve bu tümcenin adıllarına eklenmez. Adıl işlevindeki sonek, Konu'sunun değildir; iyelik gösteren «ha», O'nun «Ah»'ıdır ve bizi birliğin savunucusu kılmayan öbür «ha»'dan farklıdır.

Bu «ha» için «vah» dersem; öbürleri bana, «Yazık» der.

Bunlar sıfatlar ve özelliklerdir; kesin, dolaylı bir ilişki bunu deler ve böylece görebiliriz Tanrı'yı, varlığın koşullarına bağlı olarak.

Tüm insanlar «parçaları iyi birleştirilmiş bir yapı gibi»'dir. Bu bir belirlemedir ve Tanrı'nın Tekliği bu belirlemenin dışında kalmaz. Ama her belirleme, bir sınırlandırmadır ve sınırlandırıcı sıfatlar, sınırlandırılmış amaçlara uygulanır. Şu var ki, Tevhid amacı, sınırlandırmaya olanak vermez.

Doğru (el-Hakk), Tanrı'nın kendisi değil de, bulunduğu yerdir.

Tevhidi söylemek, onu gerçekleştirmez, bir terimin sözdizimsel işlevinden dolayı; ve onun gerçek anlamı, eklenmiş bir terimde olunca, bunlar birbirine karışmazlar. Öyleyse o, Tanrı'da olduğunda bunlar nasıl karışabilirler?

Eğer ben, «Tevhid, O'ndan çıkar» dersem, o zaman Tanrısal Öz'ü ikilerim ve ondan bir şey çıkarırım ki bu

çıkan, onunla birlikte vardır ve aynı zamanda hem bu Öz'dür, hem değildir.

Eğer onun Tanrı'da gizlenmiş olduğunu ve onu Tanrı'nın açığa vurduğunu söylersem; o nasıl gizlenmiş olur, madem ki «nasıl» ya da «ne» ya da «bu» yok ve O'nun içerdiği bir yer «nerede» yok?

Çünkü «bunda», Tanrı'nın bir yaratımıdır; «nerede» (yer) de öyle.

İkincil bir özelliğe sahip olan, özsüz olamaz. Bir bedenden ayrılmış olmayan, bedenin en az bir kısmına sahiptir. Ruhtan ayrılmış olmayan, ruhtan tümüyle yoksun değildir. Bundan dolayı Tevhid, özümseyicidir.

O zaman bunun ötesine, merkeze (Amaçlanan'ın merkezine) dönelim ve onu, ikincil özelliklerden, özümsemelerden, nitelemelerden, dağılmalardan ve esas özelliklerden (özel sıfatlardan) yalıtalım.

İlk daire (ilerdeki çizimde), Tanrı'nın eylemlerini içerir; ikinci daire, belirtileri içerir; bunlar, yaratılanların daireleridir.

Merkezdeki nokta, Tevhid'i simgeler, ama Tevhidin kendisi değildir. Yoksa nasıl daireden ayrılabilirdi?

X.

BİÇİMLERDEN KOPMA ÜZERİNE

TA-SİN

Bu, arılığını tanıklama dairesidir; yine bu, onu gösteren çizimdir:

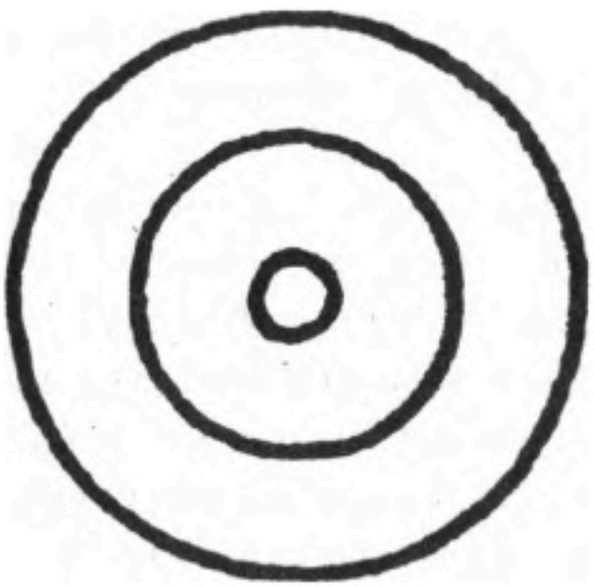

Bu bütün, bize tümceler ve yargılar verir; yeteneklilere mezhepler, tarikatlar, doktrinler ve yöntemler verir.

İlk daire, söz anlamıdır (dış anlam); ikinci daire, iç anlamdır; üçüncüsü ise, dolaylı anlamdır(işareti).

Yaratılmış ve düzenlenmiş, yanıtlanmış, üzerinden geçilmiş, kavranmış, karşı çıkılmış, yanıltıcı, duyarsız şeylerin bütünlüğüdür bu.

O, kişi öznelerin «biz» adılında çevrinir. Bir ok gibi, onların içinden geçer, onları donatır, onlara ansızın gelir, onları alt üst eder. Onları şaşkınlığa düşürür, aydınlatır; içlerinden geçerek şaşırtır onları.

Yaratılmış özlerin ve niteliklerin bütünlüğü, böyledir. Tanrı'nın, bu uydurmalarla bir ilgisi yoktur.

Eğer «O, O'dur» dersem, bu anlatım, Tevhid değildir.

Eğer, Tanrı'nın Tevhidinin geçerli olduğunu söylersem bana: «Elbette!» diyeceklerdir.

Eğer «Zamana bağlı değildir» dersem, onlar «Öyleyse Tevhidin anlamı, bir benzetme midir?» diyeceklerdir. Ama Tanrı'yı betimlerken, kıyaslama yapılamaz. Sizin Tevhidinizin Tanrı'yla ya da yaratıklarla ilgisi yoktur; çünkü, zaman birimleriyle konuşmak, sınırlandırma getirmek demektir. Böyle yapmakla, Tevhide, bir anlam yüklediniz, rastlantı sonucuymuş gibi. Ama rastlantısal olmak, Tanrı'nın bir sıfatı değildir. Onun Özü, benzersizdir. Hem doğru, hem gerçek olmayan; bunların ikisi de, Özün Özünden doğamaz.

Eğer «Tevhid, sözcüğün kendisidir» dersem; sözcük, Öz'ün bir sıfatıdır, Öz'ün kendisi değildir.

Eğer «Tevhid, Tanrı'nın tek olmak isteğini gösterir» dersem; Tanrısal irade, Öz'ün bir sıfatıdır; ama iradeler, yaratılmış şeylerdir.

Eğer «Tanrı, Öz'ün, kendi kendine açıkladığı Tevhid'idir» dersem, o zaman Öz'ü, Tevhid durumuna getiririm.

Eğer «Hayır O, Öz değildir» dersem, o zaman Tevhid'in yaratılmış olduğunu mu söylerim?

Eğer «Ad ve adlandırılan amaç, Tek'tir» dersem, o zaman Tevhid ne anlama gelir?

Eğer «Tanrı, Tanrı'dır» dersem, o zaman «Tanrı, Öz'ün özüdür» ve «O, O'dur» demiş olur muyum?

İkincil durumların yadsınması ile ilgili Ta-Sin böyledir; ve içlerinde «hayır» yazılı bu daireler, onun gösterimidir:

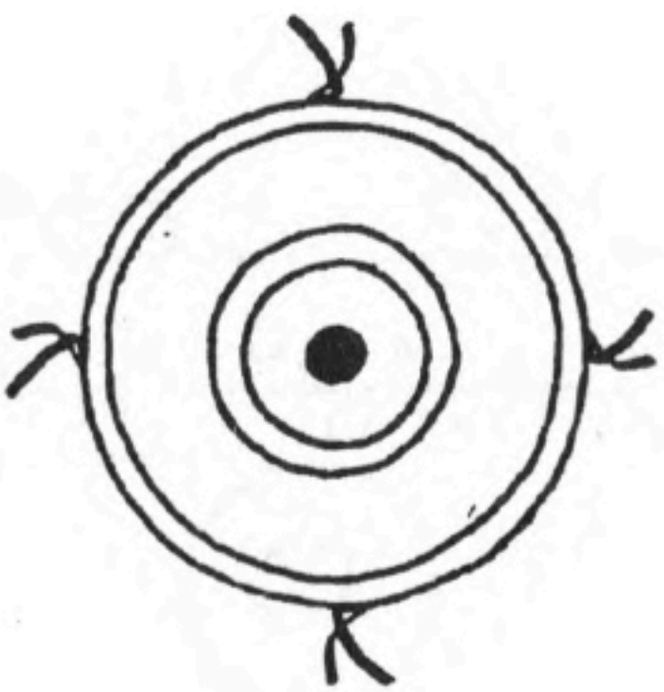

Birinci daire, Öncesizlik-Sonrasızlık öncesidir. İkinci daire, kavranabilenleri içerir. Üçüncüsü, nicelikler dairesidir. Dördüncüsü ise sezgi dairesidir.

Öz, sıfatsız değildir.

Birinci arayıcı, Bilgi Kapısı'nı açar ve görmez. İkincisi, Arınmışlık kapısını açar ve göremez. Üçüncüsü, Algılama kapısı'nı açar ve göremez. Dördüncüsü, Anlam kapısı'nı açar ve görmez. Hiç kimse, Tanrı'yı, Öz'üyle, İrade'siyle görmedi, tanımadı; hiç kimse O'nu, konuşmasıyla, kendinde'liğiyle tanımadı.

Yücelik Tanrınındır; O'nun kutsal varlığına hiçbir bilgenin yöntemi, hiçbir esin sahibinin sezgisi ulaşamaz.

Olumsuzlamanın ve Olumlamanın Ta-Sin'i böyledir ve gösterimi şudur:

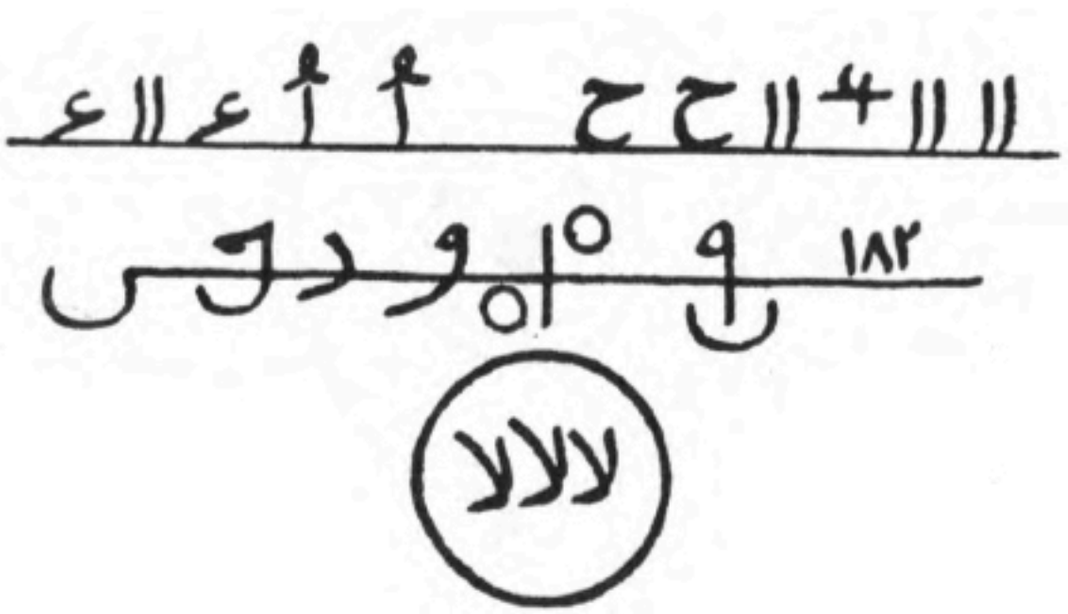

Birinci tanımlama, sıradan insanların düşüncesini belirtmekte; İkincisi, seçkinlerin düşüncesini belirtmektedir; bu ikisinin arasında, Tanrı bilgisini simgeleyen daire yer alır. Dairenin içindeki «hayır»'lar, tüm niceliklerin olumsuzlanmasıdır. İki tane «ha», Tevhidin iki yanına, destek sütunları gibi dikilmiştir. Onların ötesinde, ikincil özellikler yer almaktadır.

Sıradan halkın düşüncesi, kuşkular denizine batar; seçkinlerin düşüncesi, kavrayışlar denizine. Ama bu iki deniz kurur ve gösterdikleri yollar silinir; bu iki düşünce yiter ve iki sütun devrilir; yokluk, kanıt ve bilginin iki dünyası kaybolur.

Katıksız Tanrılık tarafında, O kalır, tüm bağımlı şeylerin üzerinde; yüce Tanrı'dır O, ikincil özelliklere bağımlı değildir. O'nun varlığı üstündür, gücü görkemlidir. O, Nur'un, Görkem'in ve Yüceliğin Sahibi. Sayılamaz Bir, Sayısal Teklik. Ne betimleme, ne sayma, ne de başlama, etkilemez O'nu. Onun varlığı bir mucizedir; çünkü O, varlıktan uzaktır. Kendisini yalnız O tanır; Görkemin ve eliaçıklığın sahibi. Ruhların ve bedenlerin yaratıcısı.

GİZEM BAHÇESİ

Tanrı onun ruhunu arındırsın, Ebu Ömer el-Hüseyin İbn Mansur el-Hallac, şöyle dedi:

Belirli ad, belirsiz ada ilişkin anlayışın içindedir ve belirsiz ad, belirli ada ilişkin anlayışın içindedir. Belirsizlik, ermişin işaretidir, bilgisizlik de onun yöntemi.

Gizemin dışa vuruşu, anlayışlardan uzaktır, ama onlara döner. Ermiş, nasıl tanır O'nu; madem ki «nasıl» yok? Nerede tanıdı O'nu, madem ki böyle bir «yer» yok? Nasıl ulaştı O'na; birlik kavramı yoksa? Nasıl ayrıldı O'ndan; ayrılık yoksa? Katıksız belirlilik, sınırlı ya da kısa ömürlü bir amaç olamaz; onun, sürdürülmeye gereksinimi yoktur, yokedilmeye de.

Gizem, öte kavramının ötesindedir; uzamsal sınırın ötesinde, niyetin ötesinde, bilinçliliğin ötesinde, alışılmış yöntemlerin ötesinde ve algının ötesindedir. Çünkü bunların tümü, varlıktan önce ortaya çıkmazlar ve bir yer içinde var olurlar. O, varoluştan hiç uzaklaşmamıştır; nicelikten, nedenlerden ve sonuçlardan önce vardı,

ve var. Öyleyse bu nicelikler O'nu nasıl içerebilir, ya da sınırlar O'nu nasıl kuşatabilir?

Kimisi der ki: «Ben Tanrı'yı, O'ndan yoksunluğumla bilirim.» O'ndan yoksun olanlar, O'nun sürekli varlığını nasıl bilebilir?

Kimisi der ki: «Ben O'nu, kendi varlığımla bilirim.» Dış dünyada iki tane mutlak, bir arada var olamaz.

Kimisi şöyle der: «Ben O'nu, kendisine ilişkin bilgi yokluğumla bilirim.» Bilgi yokluğu, yalnızca bir perdedir ve Tanrı bilgisi, bu perdenin ötesindedir. Yoksa bir gerçekliği olmazdı.

Kimisi der ki: «Ben O'nu, adının yardımıyla bilirim.» Ad, Adlandırılmışsan ayrılamaz; çünkü O, yaratılmış değildir.

Kimisi şöyle der: «O'nu, Kendisi aracılığıyla bilirim.» Bu, tanınacak iki varlık kabul etmek demektir.

Kimisi der ki «O'nu, yaptıkları aracılığıyla bilirim.» Bu, insanın yapılanlarla yetinmesi onları yapan Tek'i aramaması anlamına gelir.

Kimisi şöyle der: «Ben O'nu, kendisini bilme konusundaki olanaksızlığımla bilirim.» Bu kişi, ayrılma gücüne sahip değildir; bağlı olan, nasıl O'nu bilebilir?

Kimisi der ki: «O beni bildiğinden, ben O'nu bili-

rim.» Bu, biçimsel bilgiden (ilm) yararlanmak ve Tanrısal Öz'den farklı bir bilgiye ulaşmak demektir. Öz'den ayrı olan, Öz'ü kavrayabilir mi?

Kimisi der ki: «Ben O'nu, kendisinin kendi hakkında verdiği bilgiyle tanıyorum.» Bu, bilinmesine izin verilenle yetinmek, doğrudan bilgi yoluna başvurmamak demektir.

Kimisi şöyle der: «Ben O'nu, karşıt sıfatlarıyla biliyorum.» Oysa bilinen, ne sınırlandırılmaya uygundur, ne de bölümlenmeye.

Kimisi: «Amaçlanan (Tanrı) bilir yalnızca, kendisini» diyerek, ermişlerin, kendi farklılıklarına bağımlı olduklarını; çünkü Amaçlanan'ın, Kendisini Kendinde tanımayı hep sürdürdüğünü doğrulamaktadır.

Ey mucize! İnsan, kendi bedeninin bir kılının nasıl karadan aka dönüştüğünü bilemezken, her şeyin Yaratıcı'sını nasıl olur da bilebilir? Özetlemeyi ya da irdelemeyi bilmeyen; İlk'i ve Son'u, değişmeleri, nedenleri, gerçeklikleri, hayalleri bilmeyen insan, süreklilikte var olan O'nun hakkında bilgi edinme olanağına sahip değildir.

Hamdolsun O'na ki onları Ad'la, sınırlamayla, belirtiyle örttü. Onları bir sözcük altında, bir koşul, yetkinlik altında, ve öncesiz sonrasız var olandan gelen bir güzellik altında gizledi. Yürek bir et parçasıdır; bundan dolayı Tanrı bilgisi, orada yer almaz, çünkü Tanrısal bir şeydir.

Anlayış, iki mantıksal ölçüye sahiptir: Uzunluk ve genişlik. Dinsel yaşamın iki kuralı vardır: Sözlü kurallar ve yazılı kurallar. Yaratılmışların tümü, göklerde ve yerdedir.

Ama Tanrısal giz, ne uzunluğa, ne genişliğe sahiptir; ne göklerde, ne de yerde bulunur; dışsal biçimlerin içinde değildir, ayrıca sözlü ve yazılı kurallarla ulaşılan içsel hedeflerde de değildir.(15)

«Ben O'nu, kendi gerçekliğiyle biliyorum» diyen bir kişi, kendi varlığını, Amaçlanan'ın varlığından üstün kılar; çünkü bir şeyi, asıl gerçekliğiyle tanıyan kişi, ondan daha güçlü olur.

Ey insan! Yaratılmışların içinde, zerre'den daha küçüğü yok ve sen onu anlayamıyorsun. Zerreyi bile tanıyamayan insan, bu zerreden daha algılanamaz olan O'nu tanıyabilir mi?

Dışarıda bırakılan şey, ölümlüler tarafına gider; içeride bırakılan da, öz bilgisinin tarafında kalır. Gizem, kendi özünü gizlemiştir. Düşüncelerden, saptırıcı amaçlardan ve unutkanlıktan kopuk ve uzak kalır.

Gizeme erişmek isteyen, onlardan korkar ve onlardan korkan, kendini onlardan kurtarır ve uzaklaşır. Gizemin Doğu'su Batı, Batı'sı Doğu'dur. Yeri ise, en yüksek dünyanın yukarısında değildir; en aşağı dünyanın daha aşağısında da değildir.

(15) Yanu dinlerin sözlü ve yazılı kuralları (Kitap'ları). Tanrı bilgisine ulaşmayı sağlamaz.

Gizem, Var olan şeylerden uzaklaşır; hep Tanrısal süreklilikle birliktedir. Patikaları dardır ve hiçbir yol ona ulaşmaz. Anlamları belirgindir ama ona götüren bir kılavuz yoktur. Duyular onu hissetmez ve insanların tanımlamaları ona erişemez.

Ona sahip olan, yalnız kalır; onunla karışan kuralların dışına çıkar; ondan soyunan, kör olur ve kendini ona bağlayan, yıkıma uğrar. Onun parlaması, kesintisiz akan su gibidir, kaynayan bir pınardır; esintisi boldur; oku delicidir ve yere firlatıldığında gücü kesilir. Ondan korkan, dünya işlerinden el çeker ve dikkatsiz bir seyirci olur. Onun çadır ipleri, ermişler ve tırmanma araçlarıdır.

Gizemin, kendinden başka benzeri yoktur. Tanrı'nın, kendinden başka benzeri yoktur; ve O, gizeme benzer. O, gizemi ve kendini andırır; gizemin, kendini andırması gibi. Tanrı, yalnız kendine benzer ve gizem, yalnız kendine benzer.

Gizemin binaları, kendisinin destekleridir; destekleri de kendisinin binaları. Ona sahip olanlar, ona sahip olanlardır ve onun yapıları kendisinindir, kendisindedir ve kendisinin ürünüdür.

O, Tanrı değildir; Tanrı da o değil. Ama ondan başka Tanrı yok; ve Tanrı'dan başka o (gizem) yok. Tanrı'dan başka Tanrı yok.

Gizemci, «gören kişi»'dir ve gizem, «kalıcı olan»'da kalır. Gizemci, kendi tanıma eylemiyle durur;

çünkü kendisi, kendi hakkındaki bilgisidir ve bu bilgisi de kendisidir; gizem, onun ötesindedir ve Amaçlanan, onun daha da ötesindedir.

Öykü anlatmak, öykücülerin işidir; gizem ise seçkinlerin ilgi alanı; gösterişli davranışlar, kişilerin işidir; konuşma ise, yalancıların ilgi alanı; derin düşünme, umutsuz insanların yaptığı şeydir; ilgisizlik ise, yaban insanlara özgüdür.

Tanrı Tanrı'dır. Evren de evren.
Hiç önemi yok!

####

Hallac-ı Mansur'un vasiyetnamesi (Arapça aslı)

HALLAC-I MANSUR'UN

VASİYETİ

Hallac-ı Mansur (r.a.), size uzleti ve yalnızlığı, vaktin sonsuzluğunda devamlı zikretmeyi, her namazda kur'an okumayı ve misvak kullanmayı tavsiye etti.

Hallaç der ki; Kim kalbe gelen düşünceler esnasında Allah Teâlâ'yı manevi olarak murakabe ederse (manevi olarak gözlemlerse) de Allah bütün organlarının hareketi esnasında onu masum kılar.

Hallac'a vecd hakkında soruldu. Hallâc şöyle cevap verdi: Vecd, sırlarda ortaya çıkan bir heyecandır. Şevki meydana getirir ve vücudun organları vecd'den dolayı ürperir. Yahut kalbe doğan manevi düşünceler esnasında kişi vecdden dolayı hüzünlenir.

Hallac'a hicâb (perde) hakkında soruldu. Hallaç dedi ki; Hicâb, kasteden ile kastedilen arasında bir perdedir.

Hallâc'a sevgi hakkında soruldu. Hallâc cevap verdi: Sevgi, sevenin üzerini tamamıyla kaplayan bir haldir. Öyle ki Allah'ın dışında arzulayacağı başka hiçbir şey görmez. Ve devamla demiştir ki; kim Hakk'a iman nuruyla yaklaşırsa, o, güneşe yıldızların ışığıyla ulaşmak isteyen kimse gibidir.

Ahmed b el-Kevkeb el-Vâsıtî der ki;

Hallac'la yedi yıl arkadaşlık ettim. Onda gördüğüm tek şey,tuz ve sirkeden başka hiç bir yiyecek tatmamasıydı. Üzerinde tek parça bir cübbeden başka hiç bir şey yoktu. Başında ise sadece bir takke vardı. Geceleri hiç uyumazdı. Ancak gündüzleyin çok az bir vakitde uyurdu. Ramazanın ilk günü niyet eder, bayram günü iftar ederdi. Her gece kıldığı iki rekat namazda Kur'an'ın tamamını okurdu. Ve hergün 200 rekat namaz kılardı. Bayram günü siyah giyinirdi. Hallaç der ki: Bu siyah elbise, davranışı kendisine yansıyan kimsenin bir alametidir.

Hallaç (r.a.) şöyle dedi:

Ey kavmim, Allah, beni benden alınca ve beni benden yok edince, sonradan olan varlığımın nitelikleri darmadığın oldu. Sultan olan Allah kıdemiyle (ezeliliği ve ebediliğiyle) ortaya çıkınca, sanki benim sonradan ortaya çıkan varlığım, hiç var olmamış gibi oldu. Ve ezelilik ve ebedilik daima baki kaldı. Sonra benim enaniyetim (benliğim), onun enaniyetinde (benliğinde fani (yok) oldu. Ve benim hüviyetim (kendiliğim) onun hüviyetine (kendiliğine) karıştı. Ve nasutiliğim (beşeri varlığım) onun lahutiliğinde (ilahi varlığında) darmadağınık oldu. Sonra, bakındım ve O'ndan başka hiçbir

şey göremedim. Ve O'ndan başka hiçbir şey işitmedim. Ve konuştuğumda O'ndan başka hiçbir şey dile getirmedim. Ve dedim ki, "Ene Hüve (Ben O'yum)". Şayet ben "Ene'l-Hak" (Ben Hakk'ım) deseydim, Hakk'tan ayrılmamış olurdum. Çünkü onun sevgisi üzere ben Hakk'ım. O ise, kendi mülkiyetinde Hakk'tır. Ben sarhoş ve daha sonra da onun sırrı üzerine bulundumsa, benim vecdim onun vücuduyla (varlığıyla) kesinlikle içiçe geçmiş demektir. Ve benim sınırım O'nun varlığı üzere olmuştur.

Hallaç'ı Mansur şu beyitleri söylemiştir:

Ey güvendiklerim, beni öldürünüz
benim ölümümde hayatım vardır
Benim hayatım ölümümde
ve ölümüm hayatımdadır
Ben, O'nun bana bahşetmesi sayesinde varolan
zatımın yokoluşu halindeyim
Benim sıfatlarımın var kalması ise
kötü amellerin çirkinliğindendir.

(Arapçadan çeviren: Selim Atay)

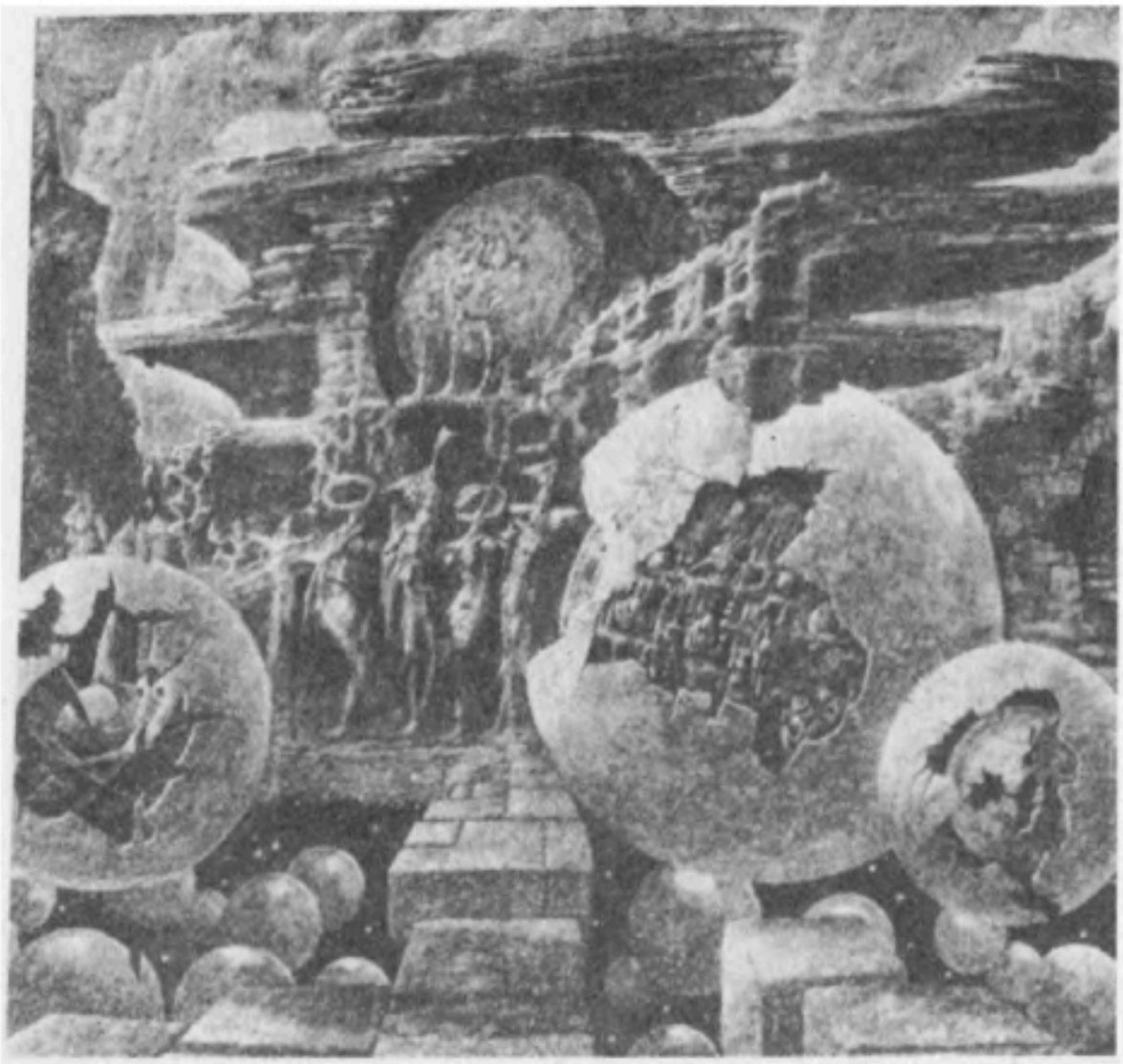

Tablo:Lamy

YEZİDÎ'LERİN KUTSAL KİTAPLARI

KİTAB'ÜL CİLVE
(TANRISAL AÇIKLAMA KİTABI)

İLE

MUSHAF'A REŞ
(KARA KİTAP)

Yezîdîlik, Hâricîliğin İbâziyye Mezhebinden türeyen ve zamanla ayrı bir din sayılan koludur. Şeytana tapmakla da suçlanan Yezidîlik, gerçekte vahdet-i vücut (varlığın birliği) inancına sahip bütün tasavvuf tarikatları gibi her şeyi bu arada Şeytan'ı da Tanrı sayan bir inançtır. Melek Tâvus dedikleri Şeytan yezîdiliğe göre, Tanrı'nın celâl (kızgınlık) niteliğinin varlaşmasıdır.

Yezîdilerin asılları Kürtçe olan Kitâb'ül-Cilve ve Mushaf'a Reş adlı iki kutsal kitabı vardır. Kitâb'ül-Cilve'nin, kurucu Yezîd'in, geleceğini haber verdiği yeni peygamber Şeyh Hâdî'ye (XII. yyıl) Melek Tâvus tarafından vahyedildiğine inanırlar. Mushaf'a Reş ise Şeyh Hasan bin Hâdî tarafından yazılmıştır.

Bu ilginç inanışın temeli iki kitabı olan söz konusu metinler ve Şeyh Hâdî'nin İlahisini yayımlamakla, toplumumuzda çok az bilinen bir inanışa ışık tutmak, Anadolu'nun kültür mozaiğinde yer alan bir rengi sergilemek istedik.

Yaba Öykü Dergisi, S. 76

YEDİZÎ'LERİN KUTSAL KİTAPLARI VE ŞEYH HÂDÎ'NİN İLÂHİSİ(*)

Yezîdilerin iki kutsal kitabından Kitab'ül-Cilve (Tanrısal Açıklama Kitabı), Şeyh Hâdî bin Musafir'in yapıtı sayılmaktadır. Öbür kitap Mushaf'a Reş (Kara Kitap), yine aynı soydan gelen Şeyh Hasan bin Hâdî tarafından yazılmış kabul edilmektedir. Bu kitaplar, Cambridge Üniversitesi profesörlerinden E. G. Grow-ne'ın kalemiyle, on dokuzuncu yüzyılın sonlarına İngi-lizceye çevrilmiş bulunmaktadır. Çevirisi yapılan el-yazması metin ise bugün Paris Ulusal Kitaplığı'ndadır (BN Syr. MS. 324). Söz konusu kitapların son zaman-larda bulunan daha eski metinleri (Syr. MS No. 7), Prof. R. Ebied ile Prof. M.J. Young tarafından çevril-miş ve incelenmiştir.

Kitab'ül-Cilve ve Mushaf a Reş'in burada sunacağı-mız çevireleri, genellikle, Browne'in çevirisine uygun-dur; birkaç yerde, Ebied/Young çevirisini dikkate al-

(*) Kitab'ül Cilve, Mushafa Reş ve Şeyh Hâdi'nin İlahisi'nin burada sunduğu-muz Türkçe çevirileri, John S. Guest'in «The Yezidis» (KPI, London and New York) adlı yapıtındaki İngilizce metinlerden yapılmıştır. -Çev.

dık. Metindeki boşluklar(...), tüm elyazmalarında okunamayacak denli bozuk olan yerleri göstermektedir. Özel sözcükler, Browne'ın okuduğu biçimleriyle alınmışlardır.

Uzun zaman, Yezidi'lerden kalan tek kutsal metin olarak bilinen Şeyh Hâdî'nin İlâhisi'ni, Layard'ın Nineveh and Babylon (Ninova ile Babil) adlı yapıtındaki çevirisiyle aldık.

Floransa Üniversitesi'nden Profesör Giuseppe Furlani, 1930 yılında bu metinler üzerine bir inceleme yayımladı. Söz konusu inceleme, Ebied/Young'ın incelemesiyle bağlantılı olarak okunmalıdır.

Kitab'ül-Cilve, Mushaf a Reş ve Şeyh Hâdî'nin İlahisi'nin yeni elyazması metinleri, 1934 yılında Dr. Henry Field tarafından bulunmuş, Bağdad Üniversitesinde Dr. Anis Frayha'nın yaptığı İngilizce çevirileri 1946'da yayımlanmıştır.

John S. Guest

KİTÜB 'ÜL-CİLVE

(Tanrısal Açıklama Kitabı)

Melek Ta'us, bütün yaratıklardan önce var oldu. Seçilmiş halkını uyarmak ve yanlışlardan uzak tutmak üzere, yardımcılarını bu dünyaya gönderdi; kullarını önce sözlü olarak uyardı, ikinci olarak bu kitapla ki yabancıların okuması ya da bakması yasak kılındı.

(Birinci Bölüm)

Ben ki vardım; varım, sonsuza dek var olacağım; tüm yaratılmışlara hükmüm geçer, tüm olaylar ve benim erkim altındaki varlıklarla ilgili her şey,, benim buyruğumla olur. Kim bana inanır da gereksindiğinde beni çağırırsa, ben hemen onun yanındayım, benim var olmadığım hiçbir yer düşünülemez. Beni benimsemeyen kimselerin, kendi isteklerine uygun olmadığı için

kötülük diye nitelendirdikleri tüm olaylar, benim isteğimle olur. Her çağın bir Yönetici Vekili vardır, onu ben seçerim. Her kuşakla birlikte, bu Dünya'nın Başkan'ı da değişir; Başkanlar sırayla gelirler, kendi dönemleriyle ilgili görevlerini yerine getirirler. Yaratılıştan kazanılan özelliklerin değerleriyle orantılı olarak, suçları bağışlarım. Kim ki bana karşı çıkar, sıkıntılarla acılar ondan eksik edilmeyecektir. Başka hiçbir Tanrı, benim işlerime ve yaptıklarıma karışamaz: Ben neye karar verirsem, o olur.

Yabancıların ellerinde bulunan kutsal kitaplar, peygamberler ve havariler tarafından yazılmış olsalar bile, artık geçersizdirler, isyancı bir nitelik kazanmışlardır, bozulmuşlardır; bunlar birbirlerini yalanlamakta ve geçersiz kılmaktadırlar. Doğru olanla yanlış olan arasındaki ayrım, yaşanılan çağın koşullarına göre yapılacaktır. Bana inananlara verdiğim sözleri yerine getireceğim; belirli dönemler için yetkilerimi devrettiğim akıllı ve sevgili Vekillerimin yargılarına göre, kullarımla aramdaki sözleşmeye uyacağım ya da uymayacağım. Olayların gelişimini dikkate alırım; içinde bulunulan zamanda yararlı olan neyse, onu uygularım. Benim eğitmenliğimi kabul edenleri yönlendirir, eğitirim; onlar, bana uymakla, ruhun duyacağı sevinç ve zevklerin en büyüğüne kavuşurlar.

(İkinci Bölüm)

Çok iyi bildiğim tüm yöntemlerle, ademoğullarını ödüllendirir ve cezalandırırım. Yeryüzünde, üstünde ve altında ne varsa, benim denetimimdedir. Öbür ırklara yardım etmeyi üstlenmem, onlara iyilik yapmaktan uzak da durmam, hele benim seçilmiş topluluğumdan ve bana uysallıkla hizmet edenlerden bunu hiç esirgemem. Sınadığım insanlara etkin bir denetim yetkisi veririm; bu insanlar, benim irademe uygun olarak, belirli durumlarda, bana inanıp öğütlerimi tutanlara yardım ederler. Alan da benim, veren de; zengin eden, fakir eden de; mutlu kılan, mutsuz kılan da; bütün bunlar, çevre koşullarına ve zamana uygun biçimde gerçekleşir; benim işlerime karışmak ve herhangi bir insanı denetimimden çıkarmak hakkına ve yetkisine sahip hiçbir güç yoktur. Bana engel olmaya çalışanların üzerine acılarla hastalıklar yağdırırım. Kim benim buyruklarıma uyarsa, öbür insanlar gibi ölmez. Bu düşük dünyada hiç kimsenin, kendisi için belirlediğim süreden fazla kalmasına dayanamam; ama istersem, onu bu dünyaya iki kez, üç kez ya da da daha fazla geri gönderirim, ruhunu başka bir bedenin içine sokarak; bu, evrensel bir yasadır.

(Üçüncü Bölüm)

Ben, kitap göndermeksizin yönlendiririm, dostlarıma ve benim öğrettiklerimi benimseyenlere, doğru yolu, gizli araçlarla gösteririm; uyulmasını istediğim kurallar, bunaltıcı değildir, zamana ve koşullara göre saptanmıştır. Yasalarıma karşı çıkanları öbür dünyalarda cezalandırırım. Ademoğulları, yapılması istenen şeyleri bilmezler, bu yüzden sık sık yanlışlığa düşerler. Yeryüzündeki ve gökteki hayvanlar, denizdeki balıklar, hepsi benim yönetim ve denetimim altındadırlar. Dünyanın bağrındaki gizli hazineler ve başka şeyler, benim bilgimin içindedir. Onların tek tek bulunup alınmasına olanak sağlarım. Bunlara sahip olacak kimselere ve benden zamanında dilekte bulunanlara gizli işaretlerimi, mucizelerimi gösteririm. Bana ve izleyicilerime karşı yabancıların göstereceği düşmanlık ve direnme, ancak kendilerine zarar verir; çünkü bilmezler ki güç ve zenginlik benim ellerimdedir ve bunları ben, âdemoğullarından hak edenlere veririm. Dünyaların yönetimi, çağların arka arkaya geçip gidişi, vekillerimin her çağda değişmesi, sonsuza dek benim yetkimdedir. Her kim, oraya dürüstçe yürümezse, ben, kendim belirleyeceğim bir zamanda onu cezalandıracağım ve başladığı yere geri göndereceğim.

(Dördüncü Bölüm)

Mevsimler dört tanedir, unsurlar da (*) dört tanedir; bunları ben, yaratıklarımın, gereksinmelerini gidermeleri için bağışladım. Yabancıların kutsal kitapları, ancak benim yasalarıma uygun oldukları, karşı çıkmadıkları ölçüde tarafımdan kabul görürler; yine de bunlar, çoğunlukla saptırılmışlardır. Üç tanesi bana karşıdır ve ben, üç addan nefret ederim. Benim gizlerimi açığa vurmayanlar için, ödüllendirme konusundaki sözümü tutacağım. Benim uğruma acı çekmeye katlananları, kuşku duyulmasın ki, dünyalardan birinde ödüllendireceğim. Benim yolumdan gidenler, kendilerine düşman olanlara ve yabancılara karşı, cemaat halinde yaşasınlar. Ey siz, benim yasalarıma uyanlar, benim tarafımdan iletilmeyen düşünceleri kafanıza sokmayın. Yabancıların yaptığı gibi sakın, adımı ya da bana yakıştırılan adları ağzınıza almayın, yoksa günaha girersiniz; çünkü bu konular, sizin kavrayışınızın üzerindedir.

(Beşinci Bölüm)

Beni simgeleyen şeylere ve resimlerime saygılarınızı sunun; çünkü onlar size, benim yasalarıma aykırı olan davranışlarınızı anımsatacaktır. Yardımcılarımın buyruklarına uyun, sözlerine kulak verin ki benden aldıkları öte dünya bilgisini size iletsinler.

*

MUSHAF-A REŞ

(Kitüb'ül-Asvad: Kara Kitap)

Başlangıçta Tanrı, kendi yüce özünden Beyaz İnci'yi yarattı ve bir kuş yarattı ki adı Anfar'dı. Ve İnci'yi onun sırtına koydu, ve orada kırk bin yıl oturdu. İlk gün, yani pazar günü, Azazil adlı meleği yarattı; işte o, hepsinin başkanı olan Ta'us Melek (Tavuskuşu Melek)'tir. Pazartesi günü Tanrı, Darda'il adlı meleği yarattı ki o, Şeyh Hasan'dır. Salı günü, İsrafil'i yarattı ki, Şeyh Şams'tır. Çarşamba günü, Cebra'il adlı meleği yarattı; o da Abu Bekr'dir. Perşembe günü, Azra'il'i yarattı ki, Sacadin'dir. Cuma günü, Şemma'il adlı meleği yarattı; o da Nasir'ud-Din'dir. Cumartesi günü, Nura'il adlı meleği yarattı, ki o [...]) Melek Ta'us (Melek Tavus)'u onların başkanı yaptı. Ondan sonra Tanrı, yedi göğü, yeryüzünü, ve güneşi ve ayı yarattı [...] İnsanı, kuşları ve tüm hayvanları yarattı, ve onları pelerininin boşluğuna yerleştirdi, ve İnci'nin üzerinden indi, melekler de yanındaydı. Sonra yüksek sesle İnci'ye doğru haykırdı, o da düşüp dört parçaya ayrıldı, içinden su fışkırdı ve deniz oldu. Dünya yuvarlaktı, üzerinde çatlak yoktu. Sonra Tanrı, bir kuş biçiminde Cebrail'i yarattı, ve dört bucağın yönetimini ona emanet etti. Sonra bir gemi yarattı ve onun içinde otuz bin yıl kaldı, on-

dan sonra Laleş'e geldi ve konakladı. Dünyanın içinde haykırdı, ve yoğunlaşmayla deniz oluştu, ve dünya yeryüzüne dönüştü ve titremeye devam ettiler. Sonra Cebrail'e, Beyaz İnci'nin iki parçasını getirmesini buyurdu, parçalardan birini yeryüzünün altına yerleştirdi, öbürünü de Göğün Girişi'ne(*) kapı olarak koydu. Sonra onların içine güneşi ve ayı yerleştirdi, onların kırpıntılarından da yıldızları yarattı, ve onları göğe süs olarak astı. Ayrıca yeryüzünü süslemek üzere meyve ağaçlarını, bitkileri ve dağları yarattı. Halı'nın üzerinde Taht'ı yarattı. Sonra, dedi ki Ulu Tanrı: "Ey Melekler, Adem'le Havva'yı yaratacağım, onları insan yapacağım, ve ikisinden, Adem'in belinden gelmek üzere, Şehr ibn Cebr doğacak; ve ondan tek bir halk türeyecek yeryüzünde; Azazil'in, yani Ta'us Melek'ın toplumu olan Yezidi halkıdır bu. Sonra Şeyh Hâdi Musafir'i Suriye'den göndereceğim ve o gelip Laleş'te kalacak.» Sonra Tanrı, kutsal ülkeye indi ve Cebrail'e, dünyanın dört bucağından toprak getirmesini buyurdu: Toprak, hava, ateş ve su. Onlarla bir adam yaptı ve kendinden ona bir ruh bağışladı. Sonra Cebrail'e, Adem'i Cennet'e yerleştirmesini buyurdu, orada meyveyle bütün yeşil bitkileri yiyebilsin diye; ancak buğday yemesi yasaktı. Yüz yıl sonra Ta'us Melek, Tanrı'ya dedi ki: «Adem, nerede ve nasıl üreyip çoğalacak?» Tanrı ona «Yetki ve yönetimi sana bırakıyorum bu konuda» dedi. O zaman *Melek Tavus,* gidip Adem'e sordu: «Hiç buğday yedin mi?» O da yanıtladı: «Hayır, çünkü Tanrı bunu bana yasakladı, 'Ondan yememelisin' dedi» Melek Ta'us şöyle dedi ona: «Yesen, senin için çok daha iyi olur.» Ama Adem'in, yedikten sonra karnı şişti, ve Ta'us Melek onu Cennet'ten çıkardı, ve bıraktı, ve göğe

çıktı. O zaman Adem, karnının şişkinliği yüzünden acıyla kıvrandı, çünkü bedeninde çıkış deliği yoktu. Ama Tanrı bir kuş gönderdi, o da Adem'in bedeninde bir çıkış deliği açtı, böylece Adem rahatladı. Ve Cebrail yüz yıl ona görünmedi, ve o mutsuz oldu, ağladı. O zaman Tanrı, Cebrail'e buyurdu ve o gelerek Adem'in sol koltuk altından Havva'yı yarattı. Sonra Melek Tavus, halkımıza demek istiyorum ki, çok acı çeken Yezidîlere yardım etmek üzere yeryüzüne indi ve eski Asurluların yanında, bizim de başımıza krallar dikti; bu krallar Nesrukh (ki o, Nasir'ud-Din'dir) ve Kamush (o da, Sultan Fahrü'd-Din'dir) ve Artimus (ki, Sultan Şemsü'd-Din'dir) adını taşıyorlardı. Bundan sonra iki kral tarafından yönetildik; birinci ve ikinci Şapur adlı bu kralların yönetimi yüz elli yıl sürdü ve onların soyundan gelen Amir'lerimiz bizi bugüne dek yönetmişlerdir, ve biz dört kabileye bölündük. Bize khass (marul) haram kılınmıştır, çünkü kadın peygamberimiz olan Khassa'nın adını anımsatmaktadır; kuru fasulye de haramdır, koyu mavi boya kullanmamız yasaktır; Yunus peygambere saygısızlık etmiş olmamak için, balık yememiz haramdır; Ceylanları da yemeyiniz, çünkü onlar peygamberlerimizden birinin sürüsü olmuşlardır. Ayrıca, Şeyh ve müritleri, tavuskuşuna saygısızlık etmemek için, horoz da yemeyiniz; çünkü tavuskuşu, daha önce sözü edilen yedi tanrıdan biridir ve biçimi horozu andırır. Yine Şeyh ve müritleri, helvacıkabağı yemekten sakınınız. Bundan başka, ayakta işemek, ya da oturmuş haldeyken giyinmek, ya da Müslümanların yaptığı gibi helada taharetlenmek, ya da onların banyolarında gusül etmek, bize yasaklanmıştır. Ayrıca, tanrımız olan Şeytan'ın adını ya da onu anımsatan Kitan, Şar, Şat gibi

adları ya da Mel'un, [...] na'l gibi sözcükleri ağza almak yasaktır.

Önce [...] bizim dinimize, putataparlık dediler ve Yahudiler, Hıristiyanlar, Müslümanlar ve İranlılar dinimizden uzak durdular. Kral Ahab ile Amran, bizdendi; öyle ki, bizim *Pirbub* diye adlandırdığımız Ahab Beelzebub'un Tanrısından yardım dilerlerdi. Bizim Babil'de Bakti-Nossor (Nebukadnezzar) adlı bir kralımız vardı; İran'da Ahasuerus, İstanbul'da Agrikalus da bizdendi. Gök ve yer var olmadan önce Tanrı, suların üzerinde bir teknenin içindeydi. Sonra, yaratmış olduğu inciye kızdı, onu başından attı; incinin kırılmasından dağlar, çınlamasından kum tepeleri, dumanından da gökler meydana geldi. Sonra Tanrı, göğe çıktı ve gökleri yoğunlaştırdı; ve onları, altlarına destek koymadan yerleştirdi, ve yeryüzünü her yanından çevirdi. Sonra ellerine kalemi aldı, ve tüm yaratıklarının adlarının listesini çıkardı. Kendi özünden ve nurundan altı Tanrı yarattı ki bunların yaratılması, bir lambanın başka bir yanan lambadan yakılması gibiydi. Sonra Birinci Tanrı, İkinci Tanrı'ya dedi ki: «Ben göğü yarattım; sen oraya çık, ve bir şeyler yarat.» Ve o, göğe çıktığı zaman, güneş var oldu. Kendisinden sonraki Tanrı'ya, 'Çık' dedi ve ay yaratıldı. Ve ondan sonraki Tanrı, gökleri harekete geçirdi; ve ondan sonraki Tanrı, yıldızları yarattı ve ondan sonra gelen Tanrı, el-Kuragh'ı, yani Sabah Yıldızı'nı (*) yarattı; her şey böyle yaratıldı.

*

(*) Venüs, -Çev.

ŞEYH HÂDÎ'NÎN İLAHİSİ

Şeyh Hâdî'nin İlahisi Huzur İçinde Yatsın!

Benim bilgim, tüm varlıkları kuşatır
Benim varlığım, benden gelir.
Benim gelişimin nedeni, yine benim;
Zamanını da bilen benim.
Evrende var olan her şey, benim buyruğumdadır
Her yer, insanlar otursun oturmasın,
Ve tüm yaratılmışlar, benim buyruğumdadır.
Benim egemenliğim, başka egemenliklerden
üstündür.
Sözlerim her zaman doğrudur.
Yeryüzünün yargıcı ve yöneteniyim
Benim yüceliğime tapınır insanlar
Bana gelirler, öperler ayaklarımı.
Benim, gökleri kat kat yayan.
Başlangıçta haykıran, benim.
Şeyh'im ben, benden başka yoktur tapacak.
Benim, kendimi mucizelerle gösteren.

Bana indirildi mutluluklar kitabı,
Dağları eriten efendimden.
Tüm yaratılmış insanlar bana gelirler
Saygıyla öpmek için ayaklarımı.
Meyveler üretirim gençliğin ilk özsuyundan,
Kendi gücümle, ve bana yönelirler öğrencilerim.
Işığımın önünde sabahın karanlığı dağılır.
Yol gösteririm, isteyenlere.
Benim, Adem'in Cennet'te yaşamasına neden olan,
Nemrud'un kızgın ateşte kalmasına da.
Ahmed'e adaletli davranmasında önderlik ettim
Benim yolumda ilerlettim onu.
Bana gelir tüm yaratıklar
Sevgimi, armağanlarımı kazanmak için.
En yüksek yerlere bile uğrarım ben
İyilikler benim acımamdan kaynaklanır.
Benim, tüm yüreklere korku salan
Bana uysunlar diye; ve yüceltirler gücünü ve
görkemini kötülüğümün
Karşıma çıktı o öldürücü aslan
Öfkeyle ve ben haykırdım ve taşa çevirdim onu,
Karşıma çıktı yılan
Ve ben irademle kuma çevirdim onu.
Benim, vurup titreten kayayı
Ve yanından fışkırtan suların en tatlısını.
Benim bildiren, kesin gerçeği.
Benden gelir, acı çekenleri avutan kitap.
Benim biricik yargıç,
Yargılamak benim hakkımdır.
İlkyazları yarattım su versinler diye,
Suların en tatlısını ve güzelini.
Eli açıklığımla ben neden oldum belirmesine

Ve gücümle saflaştırdım onu.
Bana dedi ki Cennetin Efendisi,
«Sensin tek yargıcı ve yöneticisi yeryüzünün.»
Bazı mucizelerimi kendim sergilerim,
Bazılarıysa, varlıkların kendilerinde
açığa vurulmuştur.
Benim, dağlara boyun eğdiren,
Benim altımda, benim irademe göre.
Ürkünç görkemimin karşısında haykırır canavarlar
Gelir tapınırlar bana, öperler ayaklarımı.
Şamlı Hâdî'yim ben, Musafir'in oğlu.
Yüce bağışlayıcı, çeşitli adlar verdi bana,
Göksel tacı, makamı, ve yeri göğü ve yeryüzünü.
Gizlerime erenlerin gözünde, benden başka Tanrı
yoktur.
Her şey benim buyruğumun altındadır.
Onun için, benim önderliğimi yadsımayın.
Ey insanlar! Bana karşı çıkacağınıza, boyun eğin,
Yargılama Günü'nde, karşıma geldiğinizde
mutlu kılınırsınız.
Her kim, bana bağlı olarak ölürse
Cennet'e göndereceğim onu,
Ama kim ki, beni tanımadan ölür
Acı içinde kıvrandıracağım onu.
Diyorum ki, yücelikte yoktur dengim.
Yaratırım ve istediğimi zengin yaparım,
Övgüler bana, her şey benim irademle olur.
Işığı ben bağışlarım evrene.
Ben o hükümdarım ki, büyüklüğüm kendimden
gelir
Yaratılmış tüm zenginlikler benim buyruğumdadır.
İzlemeniz gereken bazı yolları gösterdim size,

ey insanlar,
Bana yakın olmak isteyenler, dünyayı unutmalıdır.
Sözlerim her zaman doğrudur.
Yükseklerdeki bahçe, beni hoşnut edenler içindir.
Ben, gerçeği aradım ve onaylayıcısı oldum onun;
Aynı gerçeği kavrayanlar, en yüksek yere
ulaşacaklar benim gibi

*

KATAR METÎNLERÎ

Batı Avrupa'da 12. ve 13. yüzyıllarda ortaya çıkan Katarlar, Hallac-ı Mansur gibi, Tanrıyla birleşmeyi, Tanrı aşkını savunuyorlardı. Katar'ların metinlerinden yaptığımız çevirileri kitabın sonuna eklemeyi uygun bulduk. Ayrıca, iyi ve kötü konusunda Yezidi'ler gibi düşünen şair William Blake'in ünlü "Kaplan" şiirini, açıklamalarla birlikte sunuyoruz.

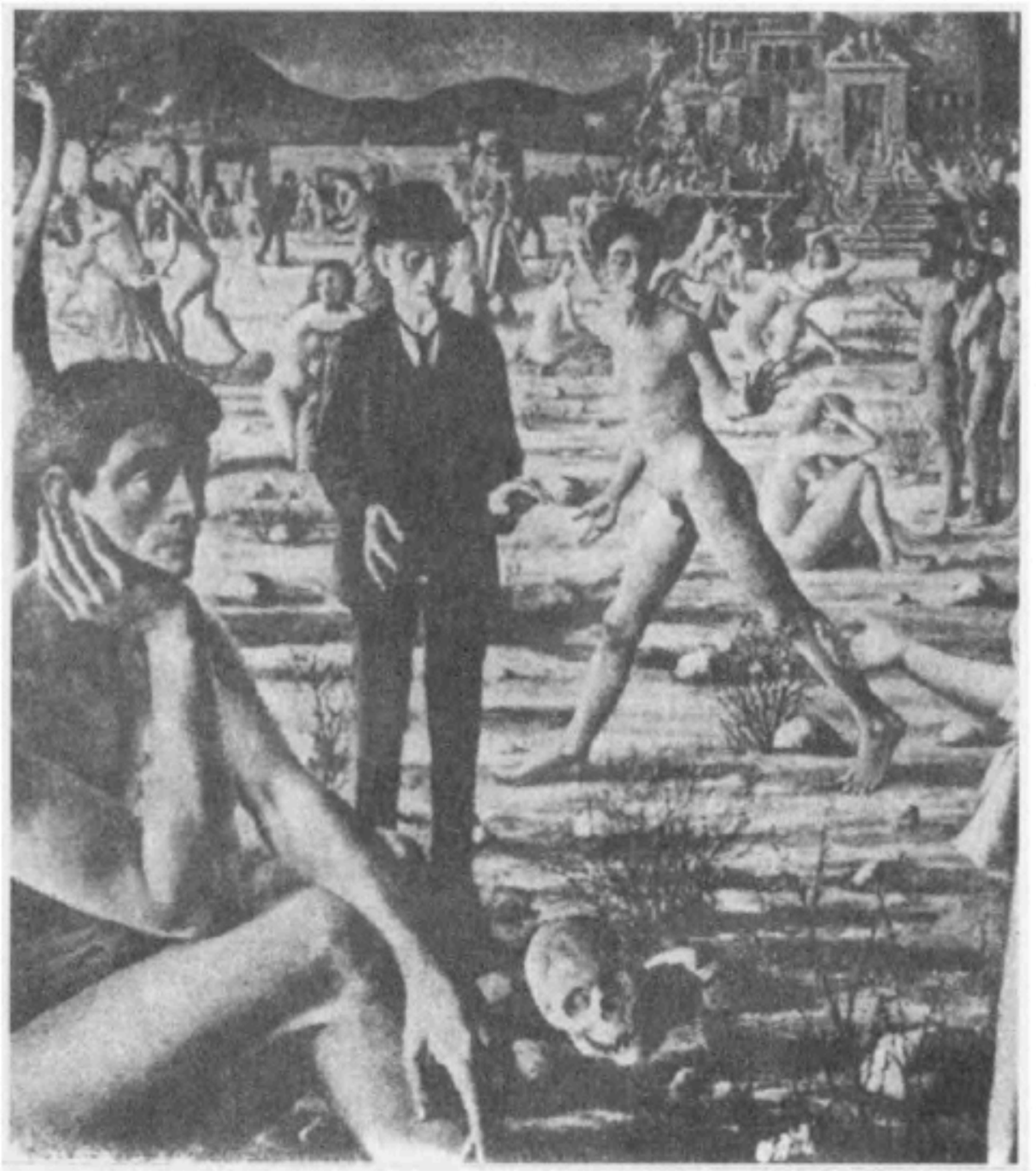

Tablo: Paul Delvoux

Mani (İ.S. 216-274), Ortadoğu'da Zerdüşt dinini, Hıristiyanlığı, Budacılığı, Gizemcililiği birleştirerek yeni bir din yaratmıştı.

Mani dinini Hıristiyan bir görüntüyle sürdüren Katarlar, 12. ve 13. yüzyıllarda Batı Avrupa'da ortaya çıktılar. İyi-kötü karşıtlığı, madde dünyasının kötü oluşu, Mani dininde olduğu gibi, Katar inancında da temel kabullerdir. Dünya tutkularından arınıp yeniden Tanrı'yla birleşmeyi savunan Katarlar. Hallac-ı Mansur'la aynı yolun yokuşudurlar. "Katar" sözcüğü, Yunancada "arınmış" demektir. Mani toplumu gibi, Katar toplumu da, rahipler ve inananlardan oluşuyordu. "Kusursuz" diye adlandırılan rahipler, inanca uygun yaşayan, yani dünyadan el etek çekmiş kimselerdi; inananlar ise, toplumun büyük kesimi olup bunlar dünya işleriyle ilgilenebilirler, evlenebilirlerdi.

Zerdüşt dininden gelen iyi-kötü karşıtlığı, Katar'larda kesin olarak vardır; Hallac-ı Mansur'da hem vardır hem yoktur; Yezidi'lerde ise böyle bir karşıtlık kabul edilmez (Şeytan, Tanrı adına evreni yönetir).

Burada sunduğumuz Katar metinleri, Hallac-ı Mansur düşüncesine ne kadar yakın olduklarını açıkça göstermektedirler.

Bu metinleri Fransa'da derleyenler tarafından yazılmış önsözlerde görüleceği gibi, Katar inancı Fransa'nın güney bölgelerinde bugün de etkisini sürdürmektedir.

Yaşar GÜNENÇ

RUH EKMEĞİ

Katarlar, Hıristiyanlığın Kutsal Kitabı'nı ve Paulos'un düşüncelerini Mani dinine göre yorumlamışlardı: İyi ve kötü karşıtlığı (İran'dan gelir), Gnoistik (inanç topluluğuna katılma ve özgür bir öğrenme çabasıyla kurtuluşa ulaşma), insanın üçlü yapısı (zihin, ruh, beden; zihin, hem kurtarıcı'dır hem kurtarılan, çünkü Tanrı'yla birleşir).

Katarların önemli metinlerinden "Babamız"ın bazı bölümlerini burada sunuyoruz. Görüleceği gibi Katarlar, dualarında "bize günlük ekmeğimizi ver" demezler, "maddeüstü (ruh) ekmeğimizi ver" diye dua ederlerdi.

Kafkasya'da VIII. yüzyıldan önceki Paulos'çular, Makedonya ve Bulgaristan'da X. yüzyıldaki Bogomiller, Katarlar'ın öncüleriydi.

Bugün bile, Cevennes'in bazı köylerinde halk, "kusursuz" diye adlandırdığı bazı yaşlılara saygı gösterir; bu kişiler papaz konumunda değildirler, dünyayı aşma yollarını bilen kişiler olarak görülürler. Katarlar'ın etkisi açıktır: Kusursuz'lar, Katar toplumunun rahipleriydi.

Marc de SMEDT

(Le Nouveau Planete, Sayı 17, 1970)

PATER NOSTER

(Babamız)

Pazar Duası:

Bu duanın, yani "Pater Noster"in nasıl algılanacağını öğrenmeniz gerekmektedir. Bu dua kısadır ama içinde büyük şeyler vardır. O halde, "Babamız"ı söylemek zorunda kalan kimseler, onu iyi işlerle onurlandırmak zorundadırlar. "Oğul"un demek istediği, "Baba Aşkı"dır.(i) İşte bu yüzden, mirasa bir oğul gibi hak kazanmak isteyenler, kötü işlerden kesinlikle uzak durmalıdırlar. "Babamız": Bu söz, bir sesleniştir. Gerçek anlamı: Ey yalnızca kurtarılmaya değer olanların babası. "Sen ki göklerdesin": Bunun anlamı: Sen ki ermişlerde, göksel erdemlerdesin. Ayrıca, bu niteleme kullanılırken belki bir amaç daha güdülmüştü: Onu şeytanlığın babasından, kötü yüreklilerin ayartıcı babasından ayırdetmek.

(1) Hallac_ı Mansur'un öldürülme nedenlerinden olan, «Tanrı'yla aşk ilişkisi kurulabileceği» savı, burada yinelenmektedir._Çev.

KATAR ŞİİRLERİ

Bir aile tarafından bana verilen bu şiirler, Provence yöresinde bugüne dek gizli tutulmuş geleneklerden kaynaklanmaktadır. Dillerinden, Toulouse çevresinde yaratıldıkları bellidir.(l) 1300'lü yıllarda ortaya çıkmış olmalıdırlar, çünkü bakire'den söz etmektedirler; Toulouse'da Meryem'le ilgili şirler 1300'lü yıllarda yazılmıştır. Katarlar'ın uğratıldığı kıyımdan hiç söz etmeyişleri de, 1210-1220 arasındaki o korkunç yıllardan çok sonra yazıldıklarının kanıtıdır. Bu şiirler, Katar'lıktan Katolikliğe geçmiş, böylece iki inancın, güney bölgesine özgü bileşimini gerçekleştirmiş ailelerden birinde yetişen bir genç kızın şiirleridir bence. Bunlarda, Katar düşmanlarının kavrayamadığı izlekler var: Yaşama sevinci, bunun yanında ruhu yüceltmeye yönelik ama bedeni dışlamayan bir yaşam alayişi. Bunlar, m utlu aşk şiirleridir; Tanrı'ya duyulan aşkla, Tanrı'ya doğru yükselme çabasının sevinciyle dolu olan, ama yeryüzünde iki varlığın arasındaki aşkın mutluluğunu da içeren şiirler.

Araştırmalarım sırasında, yaşı elliyi aşkın bir Katar kadını, bana çok önemli açıklamalarda bulundu. Bu ka-

dın, Provence yöresinde oturuyordu ama Pirene'lerin doruklarında yerleşmiş olanlara, beden özellikleri bakımından hiç benzemiyordu. Söylediğine göre kendisi, Katar inancına sahip Norman bir ailenin kızıydı; Pirene'lere son yıllarda gelmişti. Katarlar'ın Normandiya'ya Vikingler'le birlikte, daha Pirene'lerde hiçbir Katar yokken geldiklerini de ekledi. Yaptığım araştırmada, gerçekten de, Katarlar'ın Pirene'lere (1140 yılında) gelişlerinden çok önce, 1007 yılında Orléans'da Mani dininden olan insanların yakılmış olduklarını(2) saptamış bulunuyorum; kadının söyledikleri doğruydu.

Bu Katar Vikingler nereden gelmişlerdi? Bizans İmparatorluğu, VIII. y.y.da ele geçirdiği Ermenistan'daki Mani'cilerden kurtulmak için onları kitle halinde Bosna'ya ve Bulgaristan'a sürdü. Bu din oralardan, Tuna yoluyla İtalya ve Provence'a yayıldı. Tuna limanlarına İskandinav'lar da geliyordu; gemileriyle Dvina ırmağında ilerledikten sonra, karaya çıkıp yakındaki Dnieper ırmağına dek gemilerini karadan taşıyorlar, bu ırmak üzerinden de Karadeniz'e iniyorlardı, yağma yapmak ya da İstanbul'da imparatorun koruma alayına asker yazılmak için. Bu sırada Tuna limanlarında Mani'ci tüccar ve gemicilerle karşılaşıyorlardı. Böylece bu din, İskandinavya'ya ulaştı; sonra Vikingler tarafından Normandiya'ya ve İngiltere'ye getirildi. Bugüne dek gizli kalan İngiliz Katarlar'ının varlığı buradan kaynaklanır; en büyük temsilcileri, şair William Blake'tir.(3)

Kuzeyin etkileri, burada sunduğum şiirlerde açıkça görülüyor:

"İşitirsem onun çayırlarda, rüzgârın altındaki
yürüyüşünü
Gideceğim bir elma ağacının altına
Bekleyeceğim."

Çayırda ve rüzgârın altında yürüyen, ölümün ve yeniden bedenlenmenin(4) efendisidir; elma ağacı ise, Avalon'un, öbür dünyanın ağacı olup, dünyamıza yeniden gelmek için bu ağacın altına gidilerek beklenir.

Elma, yaşam veren meyvedir; Kral Arthur, yaralandığında Avalon adasına, yani elma ağacı adasına götürüldü, gerekli süreyi burada geçirip eski gücüne kavuşarak yeniden dönmesi için. Elma, kuşkusuz, Tanrı'nın şu sözleriyle, uzaktan, bağlantılıdır: "İnsan, elini uzatmasın ve yaşam ağacının meyvesini koparmasın ve bunu yemesin ve sonsuz yaşamı elde etmesin."

Galler ülkesinin Hıristiyanlık öncesi inançları, Norman kralların sarayına taşındı; sonra Normanlar'ın arasına karışan Galli ozanlar tarafından Fransa'nın güney kısmındaki katar bölgesine yayıldı.

Denis SAURAT

(La Nouvelle NOUVELLE REVUE FRANÇAISE,
1 Ekim 1953 tarihli 10. sayısı)

KAYBOLACAK OLSAYDIN

Arardım gözlerimin anlamını toprakta
Ama bulamazdım onların gizinin adını.
Tanınmaz gecelerde, geçerlerken kuşlarım
Bekleyeceğim, karanlığı ışıtarak,
Yitik kaygılarımın başında.
Düzelterek kırışıklarını tanrısal cübbenin
Kattım yıldızları göklerin tasma
Sonunda yitirdim Tanrı'nın bana verdiği adı
Gözyaşlarımızı Tanrı'nın tasından içelim
Sonra ona teslim edelim kendimizi
Uyuyalım.

*

Mutluluğum, dünyanın bilinmeyen bir tarafından başlar
Öyle alışılmadık kuralları var ki çekinirim sözet
mekten;
Bu aşkın kendisine
Hayranlıktan donakalan bir çiçek
Belki avutur beni
Kapalı gözlere karşı.

*

İşitirsem onun çayırda, rüzgârın altında yürüyüşünü
Vaftiz çiçekleri toplayarak,
Karşılayacağım bu sevinci
Gideceğim bir elma ağacının altına
Bekleyeceğim.

*

Yüzüstü bırakılmış ruhların ambarında
Devşireceğiz çiçeklerimizi

*

Kaldıralım çatıları,
Öldü buğdaylarımız,
Bırakalım güneşle yağmur girsin
Göstermek için ruhlara, göklerin bakışını;
Üfleyelim tozları
Renklerimiz taptaze çıkar
Yaşamın kemirdiği
Maddeden kaynaklanan
Toz tabakasının altından;
Yok edelim bedenlerimizi
Giyinelim ak bulutları,
Mutluluk bedenlerin sınırını aşamaz
Bizimse yerimiz doruktur
Oraya ölenler çıkar.

*

Karartmayalım saçaklarımızı,
Koruyalım aydınlığımızı tanrının güzelliğinde(5)
Ve Bakire'nin sevincinde.
Koşalım
Bize değip geçen kuştüyünü öperek

Doruklarımızın havasında
Yele verelim acılarımızı.

*

Öldüklerinde bedenlerimiz
Doğar yemişleri Tanrı'nın
Elvedalarda
O zaman anlarım ne ağır olduğunu
Yüreklerin

*

Hafif yüklerdir
Maddeyle ilgili
Küçücük sevinçler,
Kolayca taşınabilir;
Ama ne zaman ki son kervan, son yıldıza doğru
Hareket eder,
Kesip atmak gerekir ipi,
Yoksa ne anlamı olur ölümün?

*

İzin verilecek mi kavuşmamıza mutluluğa,
Tanrı'nın yanında kalmamızı sağlayacak kadar
arınmış
olmanın sevinciyle
Ama öyle bir özlülükle ki
dank edecek kafalara, ülkemizde?
Belki ikinci bir evrende;
Kanatları kelebeğin
öpecek bizi,
Yüreklerimizin gücü
Işıtacak çiçekleri.

Benim yüreğim ölecek, ama sen yaşıyor olacaksın
Sevdiğim, uyuyorsun yüreğimin derinlerinde;
Aşkından doğacak
Başka bir yürek, benim için sevinçten titreyerek;
Sen bunu Tanrı'nın sularından çıkaracaksın,
Soğuktur o sular
Ölümün ortasında
Tanrım, bana göndereceksin beni sevebileni,
Alsın diye ruhumu kendi soğuk bedenine,
Gönder bana beni ölüyken sevebilecek olanı,
Böylece geri döneceğim.

*

Açalım gözlerimizi yeni ekin demetleri üzerinde
Orada uyuyalım
O zaman dolaşacağız göklerdeki dünyalarda
Tanrı'ya yaklaşarak
Çatılarımızı gümüş yabasıyla delecek Tanrı
Kaldırarak ateşin ruhunu başka dünyalardan.
Bir esrime gününde uçurumun üzerinde
Meryem'in sevinci patlayacak
Altın çığlıkları düşecek, özgürlüğe kavuşan
yüreklerimize.

*

Sevinçlerin dansettiği ovada
Atların koşuşlarını dinleyelim;
Kapı orada,
Anahtarsız,
Onu bir kuş korur,

bazan bir tüy çeker kanadından,
Bekleşen bizlere atar.

*

Tanrım geçti ayaklarımın altından rüzgarda
Ölçerek onların katlanabildiği ağırlığı,
Sonra mürrüsafiden dudaklarıma
biraz tuzlu su döktü,
Artık karşılayabileceğim büyük rüzgarları
Uçurumun ağzında koşuşurken bu rüzgarlar
bırakmazlar öpüşüm düşsün,
Bir çayırın tümseğinde beni beklerken
uyuyan bilinmez'e götürüyorum bu öpüşü
Sonra korkusuzca yola koyulacağız
hışırdayan çalılara doğru,
kartalın koruduğu.

*

Öbür yolu tuttum
Unuttum eski acıları
Yağmurla yeniden girdim toprağın altına
yüklenmek için yazgımı;
ama alevlenir bazen
derinlerimde anısı bir zamanki göklerin
işittiğimde şakıyışını
mavi gözlü kekliğin.

*

Yıldızımız
doğdu bir düşün uzayında,
mutlu ve korkusuz;
Senin sevincinin gördük doğrulduğunu Tanrım

devrilmişken, zambak özleyen çayırlardan.
Alalım bu sevinci, alalım bu bağışı
aşkın bize verdiği;
o aşk ki besler çiçekleri
kendi bulutuyla,
bizim bedenlerimizde var eder
senin belirtini.(6)

*

Hiçbir yolu olmayan yaşamın içine bıraktım
yıldızımı,
görkemli bir ağaç beliriverdi,
bir gemi yapacağım ondan, deniz yolculuğum için,
varsın kurusun bahçemin çiçekleri
alıp başımızı doğuya gidelim
seninle;
belki göreceğiz başka bir güneş, kıpkırmızı,
aydınlatacak uyanan çocukları,
o çocuklar yaşamı keşfederler, gemileriyle yol
alırlar
ararlar Tanrı, aşkını.

(1) Fransa'nın bu güney bölgesinde Provence dili konuşulur. -Çev.

(2) Katar inancı, Mani diniyle özdeştir. -Çev.

(3) Bizce tam tersine, Blake Katarlar'a değil, Yezidiler'e yakındır. -Çev.

(4) Yeniden bedenlenme: Ölenin ruhunun yeni doğan bir bedene geçmesi. Bu inanç, hem Kelt'lerde hem Hindularda vardır. -Çev.

(5) İsa'dan sonra 3. yüzyılda yaşamış olan Plotinos, Tanrı'nın güzelliği konusunda karmaşık düşünceler öne sürmüştür (daha geniş bilgi için; Kuram'ın Eylül 1995 sayısındaki, Necdet Sümer'in "Bilincin Güzelliği ya da Plotinos'un Estetiği" incelemesi önerilebilir.) Ayrıca, Katar şiirlerinde görülen "aydınlıkla karanlığın karşıtlığı" hem eski Mısır dininden etkilenen Plotinos'ta, hem Zerdüşt'ten etkilenen Mani'de görülmektedir. -Çev.

(6) Hallac-ı Mansur'un öldürülmesine neden olan "Tanrıyla aşk ilişkisi kurulabileceği" düşüncesi, bu dizelerde de vardır. Yine Mansur gibi, Tanrı'yla insanın özünün aynı olduğu savunulmaktadır. -Çev.

WILLIAM BLAKE

Ingiliz şair, ressam William Blake (1757-1827), kamutanrıcılığa inanıyordu. Fransa'daki Katarlar'ın ve İngiltere'de aynı inançtaki mistiklerin aksine Blake, iyi ve kötünün birbirine karşıt değil, bir bütünün ayrılmaz yanları olduğunu savunuyordu. Ona göre Şeytan, evrenin şiddet, güç, enerji gibi öğelerinin temsilcisiydi; bu yüzden de mutlak bir düşman sayılmamalıydı. Yine ona göre "Melek" kavramı, eylemsizliği, hatta ikiyüzlülüğü çağrıştırıyordu. Bu görüşlerine bağlı olarak şair, Katarlar'ın tersine, madde dünyasını, ruh dünyası uğruna terk etmeye karşıydı.

Yezidi'lere çok yakın olan Blake, burada sunduğumuz "Kaplan" (Tyger) şiirinde, suçsuzluk simgesi kuzun) ile şiddet ve güç simgesi kaplanın aynı Tanrı tarafından yaratıldığını ve bu iki yaratıkta Tanrı'nın karşıt yanlarının göründüğünü dile getirmiştir.(2)

(Çev.)

(1) Şiirde büyük harfle başlayan bu sözcük, Tanrı'nın Kuzusu denilen İsa'yı da kastetmektedir. -Çev.

(2) William Blake hakkında, yararlandığımız kaynak: Türk ve Dünya Ünlüleri Ansiklopedisi, 2. Cilt; Anadolu Yayıncılık. -Çev.

KAPLAN

Kaplan! Kaplan! Parlak alev
Gecenin ormanlarında;
Hangi ölümsüz el ya da göz
Kurdu sendeki ürkünç dengeyi?

Uzak derinliklerde mi yoksa göklerde mi
Tutuştu gözlerinin ateşi?
Hangi kanatlarla yükselebildi?
Bu ateşi hangi el tutmaya cesaret etti?

Hangi kol bu, hangi sanat,
Böyle büken, yüreğinin kaslarını?
Çarpmaya başladığında yüreğin,
Ne korkunç bir eldir, o, ne korkunç ayaklar?

Nasıl bir çekiç? Nasıl bir zincir?
Hangi ocakta biçimlendirildi beynin?
Hangi örste? Nasıl bir korkunç kavrayış
Tutabildi onun öldürücü dehşetini?

Yıldızlar, fırlatırken aşağıya mızraklarını
Sularken cenneti gözyaşlarıyla,
O gülümser mi yaptığına bakarak?
Kuzu'yu yaratan mıdır seni de yaratan?

Kaplan! Kaplan! Parlak alev
Gecenin ormanlarında;
Hangi ölümsüz el ya da göz
Kurmaya cesaret etti senin ürkünç dengeni?

*